

OPTIKEREN

Tidsskrift for norsk optometri og synsvitenskap

Nº6

Optikerjubileum

GLASSES IN
CLASSES

SVAKSYN-
OPTIKK

SYNSPEDAGO-
GIKK

ALCON INTRODUSERER DAILIES TOTAL1™ FOR ASTIGMATISM

**TOTAL1™ FAMILIEN ER NÅ
KOMPLETT MED DAILIES
TOTAL1™ FOR ASTIGMATISM**

Se bruksanvisningen for informasjon om anvendelse, pleie, forsiktighetsregler, advarsler, kontraindikasjoner og bivirkninger.

© 2022 Alcon NORD-DTI-2200032

Alcon

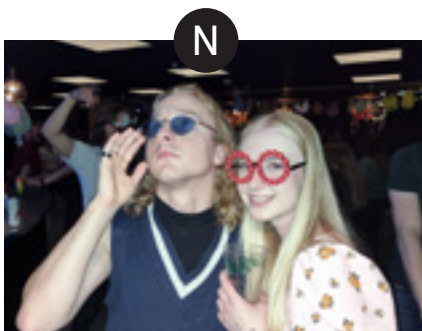

Nº6

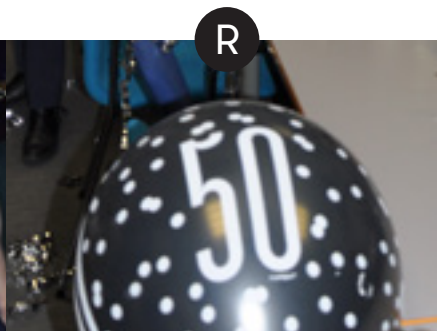
NYHETER

REPORTASJER

FAGSTOFF

Brillekro for Moldova

Utdanning i 50

Watch Party

- 05 **Leder**
- 06 Det sitter i hodet
- 07 – NOF informerer
– Kick off for NOF ung
- 08 – Førerkort for fem år
– Hans Bjørn æresdoktor
– Starter utdanning for optikerassistenter
– Flere optikerstudenter til Madagaskar
- 10 – Verdens synsdag
– Vision for all:
Godt å være i gang igjen
- 12 Barns syn på den politiske agendaen
- 18 Viktig å holde bransjen informert

- 14 Optikerutdanningen 50 år Jubileumsfesten
- 16 Jubileumsskrift: Optometriutdanningen 50 år
- 17 Studieminner
- 20 Med is i magen
- 22 Brilllesalongen gir synshjelp til flyktninger
- 24 Ventetiden er over

- 27 Glasses in classes og korrigerende av synsfeil hos barn
- 30 Kongsberg Vision Meeting 2022
- 32 Clinical Conference Norge rundt
- 34 Kontaktlinse for behandling av grønn stær
- 35 Synstap kan bety jobbtap
- 40 Synspedagogikk i Legoland
- 43 Øynene er hjernens forlengelse
- 44 Norsk fagmiljø bidrar i RP-forskning

Leserbrev:

- 46 Optikere i akademikerforbundet (OIA): Arbeidstakarorganisasjonen for optikarar

Bransjenytt:

- 48 Sportsbrillesatsing får innovasjonsstøtte

Jobbsøker?

Se annonser bakerst i bladet

Forsidefoto: Ellen Svarverud, Hilde Røgeberg Pedersen og Trine Langaas fra USN under 50-årsjubileet for optikerutdanningen (Foto: Jan-Henrik Kulberg)
Julebilder: Mihai-Gabriel Puscasu

OPTIKEREN

ANSVARLIG UTGIVER

Norges Optikerforbund (NOF)
Øvre Slottsgt.18/20, 0157 Oslo
Telefon: 23 35 54 50
Epost: synsinfo@optikerforbund.no
www.optikerne.no

OPTIKEREN

www.optikeren.org
redaksjonen@optikerforbund.no

Redaktør
Dag Øyvind Olsen
Epost: dag@optikerforbund.no
Tlf: 92 45 00 39

REDAKSJONSKOMITÉ

Trude Elisabeth Henriksen, Solveig Hovstein,
Merete Bøe, Kristin Seland Ágústsdóttir,
Dag Øyvind Olsen

ANNONSESALG

Stina Olsen Klæboe
Epost: stina@optikerforbund.no
Tlf: 23 35 54 50
Mobil: 92 29 28 74

DESIGN OG PRODUKSJON

Design: Aksell
Trykk: Aksell
Opplag: 2265

PLANLAGT UTGIVELSE

6 NUMMER PR. ÅR

NR.	MATERIELL- FRIST	UTG. DATO
1	27.01	27.02
2	24.03	24.04
3	25.05	26.06
4	29.07	28.08
5	22.09	23.10
6	17.11	18.12

VEILEDNING TIL ARTIKKELFORFATTERE

Se www.optikeren.org – For forfattere.
Optikeren legges i sin helhet ut på
www.optikeren.org. Meningsytringer i
tidsskriftets ulike innlegg deles ikke
nødvendigvis av redaksjonen eller NOF.

ISSN 0333-1598

Dag Øyvind Olsen
Redaktør

TAKK FOR I ÅR

Vi er i ferd med å legge et begivenhetsrikt år i NOF bak oss.

I denne utgaven av Optikeren kan du lese om noe av det som er i gang, både i en julehilsen fra styreleder og i en oppsummering fra vår generalsekretær. Et større sammendrag av 2022 får du i årsmeldingen som kommer i første utgave neste år.

I høst har vi kunnet feire at det er 50 år siden den norske optikerutdanningen startet opp. En utdanning som har markert seg på et høyt faglig nivå. Flere professorer i optometri vitner om dette.

Alle har minner fra sin utdanning, enten man er på vei til å bli pensjonist, er midt i livet eller er student. Det er laget et historisk tilbakeblikk, med glimt av historien og med glimt i øyet. Den finnes i en digital utgave, eller du kan bestille en trykt versjon.

I denne utgaven av Optikeren kan du bli med på fagsamlinger en rekke steder, med ulike temaer. Det vitner om at verden til en viss grad er tilbake der den var, før covid. Mulighetene til å reise på konferanser er til stede. For mange vil også nettbaserte kurs nå ha fått en helt naturlig plass.

Også i 2023 vil Optikeren komme ut med seks utgivelser, annenhver måned, som siste år. Jeg håper du har hatt glede av å lese bladet vårt gjennom året. 🍷

Med dette ønsker jeg deg en gledelig jul og et riktig godt nytt år!

Dag Øyvind Olsen
Redaktør

AKTIVITETSKALENDER

Det holdes nå mange faglige kurs på nettbaserte plattformer, og vi anbefaler å følge med på kalenderen på nettsiden til optikerne.no. Denne kalenderen oppdateres jevnlig med nye arrangementer.

Mange webinarer settes opp med kort tidshorisont fra annonsering til arrangering.

2023

13.–15. JANUAR

Opti, optikkmesse
Munchen, Tyskland
www.opti.de

1.–2. FEBRUAR

International Conference on
Optometry and Visual Science
ICOVS 2023
Melbourne, Australia
www.waset.org

4.–6. FEBRUAR

Mido, optikkmesse
Milano, Italia
www.mido.it

21. APRIL

Generalforsamling
Synsinformasjon og fagprogram
Scandic Hell Hotel, Trondheim
www.synsinformasjon.no

22.–23. APRIL

Landsmøte Norges Optikerforbund
og fagprogram
Scandic Hell Hotel,
Trondheim
www.optikerne.no

8.–10. SEPTEMBER

World Congress of Optometry
Melbourne, Australia
www.omega-event.org

PS! Du finner oppdatert informasjon på de aktuelle nettsidene.

Tips oss om arrangementer som du mener bør være med på aktivitetskalenderen på papir og nett:
dag@optikerforbund.no

ESSILOR®
#1

I VERDEN PÅ
BRILLEGLASS*

Essilor® Stellest™-brilleglass bremser utviklingen av nærsynthet med 67 % i gjennomsnitt**

Essilor® Stellest™ -brilleglass
bremser utviklingen av nærsynthet med 67 %
i gjennomsnitt**, sammenlignet med vanlige
enstyrkeglass, når de brukes 12 timer om dagen.

*Essilor, #1 i verden på brilleglass - Euromonitor International Ltd, Eyewear 2021 Edition; Essilor International; Detaljhandelsverdi basert på utsalgspris. **Sammenlignet med enstyrkeglass, når de brukes 12 timer om dagen, to-års prospektive, kontrollerte, randomiserte, dobbelt-maskerte kliniske studieresultater på 54 barn med myopi som brukte Stellest™-brilleglass sammenlignet med 50 barn med myopi som brukte enstyrkeglass. Effektergebnater basert på 32 barn som erklærte at de hadde på seg Stellest™-brilleglass minst 12 timer per dag hver dag. Bao J. et al. (2021). Myopikontroll med brilleglass med asfæriske mikrolinser: en 2-årig randomisert klinisk studie. Invest. Ophthalmol. Vis. Sci.; 62(B):2888. Dette materialet er dedikert til det norske markedet der Essilor Stellest™-brilleglass er kommersielt tilgjengelige.

DET SITTER I HODET

Hodepine, migrene, hjernerystelse: Det er mye i hodet som optikere kan lære mer om. Det får du muligheten til på neste års fagkonferanse i april.

TEKST: DAG ØYVIND OLSEN

I hodet sitter mye som kan gi synsplager og som optikere trenger å lære mer om.

Det jobbes nå med å sette sammen et godt fagprogram for dagene 21.–23. april og samlingen på Scandic Hell Hotel som ligger i gåavstand fra Værnes flyplass, Trondheim. På fredagen er det generalforsamling for Synsinformasjon og et fagprogram tilpasset Sis medlemmer. Lørdagen er den store felles fagdagen, mens Norges Optikerforbund har eget program og landsmøte på søndagen.

Det er hode, hjerne og syn fagprogrammet skal kretse om neste år.

– Vi skal se nærmere på hva som skjer i hodet når man får hodepine, hodeskade eller hjerneskade. Dette er ulike pasientgrupper som optikere møter hver dag. Vi trenger ny kunnskap for å hjelpe disse pasientene på en bedre måte, sier NOFs fagsjef og generalsekretær Hans Torvald Haugo.

OPTIKERE KAN IDENTIFISERE

Han sier det er mange mennesker med hodeplager som ikke får den hjelpen de trenger i helsevesenet. Noen blir ikke plukket opp, eller de får ikke oppfølging av fagpersoner som kan hjelpe.

– Optikere kan identifisere en del av disse pasientene. Vi kan hjelpe dem videre i helsevesenet og ikke minst hjelpe med gode optiske løsninger, sier Haugo. Han forteller at det jobbes med å skaffe gode norske og internasjonale foredragsholdere om tematikken til fagkonferansen.

Mer informasjon kommer i nyhetsbrev på epost og som nyheter på optikerne.no. Flere detaljer komme også i neste utgave av Optikeren.

Landsmøte 2023

Det er enda noen måneder til landsmøtet 2023, men vi er i full gang med planlegging. Vi ser for oss foredrag som flest mulig kan interessere seg for, og som er nyttig i hverdagen. Vi har sterkt fokus på at unge optikere skal få lyst og få muligheten til å dra.

50 år

Vi har i oktober vært på høstmøte med institutt for optometri, USN. Det er på grunn av pandemien tre år siden sist. Vi setter stor pris på den tette kontakten og samarbeidet med instituttet. Vi vil også gratulere med optikerutdanningen som i år er 50 år.

Nye retningslinjer

Fagutvalget har i høst laget to helt nye retningslinjer. Retningslinje 24: Undersøkelse av pasienter med hjerneslag eller traumatiske hjerneskader. Retningslinje 25: Hygiene ved klinisk arbeid. Vi håper alle leser igjennom og holder seg oppdaterte.

Modernisering

Det er stor aktivitet i styret, vi har mye å jobbe med. Det viktigste nå er å få økonomien på plass. Ved siden av dette jobber vi med et NOF Ung for studenter og yngre optikere. Vi jobber med digitalisering og kommunikasjon, og vi jobber med arbeidstaker-relaterte spørsmål.

KICK OFF FOR NOF UNG

Norges Optikerforbund har startet en egen gruppe for studenter og unge optikere

TEKST OG FOTO: LOTTE-GURI BOGFJELMO STEN

I november arrangerte NOF kick off for gruppen NOF Ung på Krona på Kongsberg. 86 optikerstudenter deltok på seansen og viste stort engasjement. Hele 20 studenter meldte interesse for å være med i den nye gruppen som representerer unge optikere. Etter engasjerende innlegg av Lene Luraas og Heidi Refseth, hadde vi workshop hvor vi fikk inn mange gode innspill fra studentene. Etterpå gikk hele gjengen ned til studentkroa Louis, hvor Essilor sponset oss med mat og drikke. De som har vært i jobb i 0-5 år vil snart bli kontaktet for Zoom-møte for å kunne delta i gruppen. 📍

Engasjerte studenter på NOFs kick-off!

FØRERKORT FOR FEM ÅR

Mange pasienter med diabetes type 2 som bruker blodsukkersenkende legemiddel, må fornye førerkortet innen nyttår.

Personer som bruker blodsukkersenkende medisiner, skal ha maksimalt 5 års gyldighet på førerkortet for lette klasser kjøretøy.

Bakgrunnen for endringen er krav fra EUs førerkortdirektiv, som medfører at personer som bruker blodsukkersenkende medisiner, må følges opp av lege med jevne mellomrom.

– Det innebærer at personer med diabetes som bruker slike medisiner, og som har et førerkort der det er mer enn fem år mellom utstedelsesdatoen og gyldig til-datoen, må levere helseattest og fornye førerkortet i løpet av 2022, sier seniorrådgiver Ingrid Sørli i Statens vegvesen.

Optikere ser mange diabetespasienter og det er viktig at denne informasjonen når ut til alle i målgruppen. ●

HANS BJØRN ÆRESDOKTOR

Hans Bjørn Bakkeiteig er hedret i Moldova for sin langvarige og store innsats for å gi synshjelp og optikerhjelp til landets befolkning.

Under en høytidelig seremoni ved Universitatea de Stat de Medicina si Farmacie Nicolae Testemitanu i Chisinau i oktober, ble den norske optikeren tildelt tittelen æresdoktor.

Universitetet skriver i sin begrunnelse at Hans Bjørn Bakkeiteig er en bemerkelsesverdig spesialist i optometri.

Utnevnelsen er gitt i takknemlighet for hans enestående meritter og betydelige bidrag til å starte samarbeidsprogrammet for optometriutdanningen i 2017 og masterprogram i klinisk optometri.

Til stede ved seremonien var styret og ledelsen ved universitetet, leger, vitenskapsfolk og inviterte gjester. Vi gratulerer! ●

STARTER UTDANNING FOR OPTIKERASSISTENTER

Fagskolen i Viken (tidligere Tinius Olsen skole) har fått midler til å etablere utdanning i optometri for butikkansatte. Oppstart er allerede neste høst.

De tre modulene i dette utdanningstilbudet vil være Oftalmisk optikk og optoteknikk, Optikk og synshelse og Bransjekunnskap om optikk.

Studentene skal lære hvordan øyet og synet fungerer, og hvordan brytningsfeil påvirker synet. I tillegg skal studentene lære å utføre ulike forundersøkelser som inngår i en synsundersøkelse, herunder bruk av digitale hjelpemidler.

Det skal legges vekt på grunnleggende kunnskaper som legger grunnlag for videre digitalisering i bransjen. De skal lære om ulike driftsmodeller for optiske forretninger, samt hvordan digitalisering og bærekraftperspektiver påvirker driften i dag og i fremtiden.

Oppstart er allerede høsten 2023.

USN, NOF, SI og de aller fleste optikerkjedene er partnere i prosjektet. Utdanningen støttes med over to millioner kroner fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. ●

(Kilde: Bente Monica Aakre)

FLERE OPTIKER- STUDENTER TIL MADAGASKAR

Nå skal flere optikerstudenter få muligheten til å ha klinisk praksis på Madagaskar.

Målet er å doble utvekslingen av studenter på bachelorutdanningen på Kongsberg.

Nå er det innvilget 2,3 millioner kroner i støtte fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, til prosjektet der norske optometristudenter får praksis på Madagaskar.

Praksisen holdes ved et senter eid av Det Norske Misjonsselskap, i samarbeid med den gassisk-lutherske kirken.

Studentene skal få et perspektiv i forståelsen av seg selv, optikerens rolle og helsetjenestene, samt egen profesjonsutøvelse. Prosjektet ledes av Irene Langeeggen. ●

Vil du jobbe med oss?

Optoteam har som ambisjon å være bransjens beste arbeidsplass. Vi gir våre optikere fleksibilitet, frihet og gode betingelser.

Ta kontakt på info@optoteam.no eller +47 411 10 404

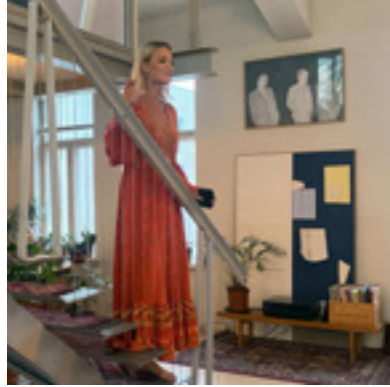
Se våre ledige stillinger på: optoteam.no

VERDENS SYNSDAG

Verdens synsdag 15. oktober ble markert flere steder i landet. NOF samlet som tidligere år inn penger til optikerutdanningen i Moldova.

TEKST: DAG ØYVIND OLSEN

Specsavers holdt vernissage fra prosjektet Gi syn til Tanzania med bilder fra Zanzibar (Foto: Specsavers)

Engasjementet blant studentene er stort og brillekro ga 8000 kroner til synshjelp til Moldova (Foto: Sarkis Younan)

I Oslo, Drammen, Kongsberg og flere andre steder var det arrangementer for å markere Verdens synsdag. I Oslo hadde Norges Blindforbund seminar om grå stær som ble streamet og Specsavers viste bilder fra sitt prosjekt Gi syn til Tanzania. I Drammen var optikere til stede for å informere om dagen på Drammen sykehus, mens arrangementene blant studenter på Kongsberg ble flyttet til helgen. Her var det blant annet brillekro, der det ble samlet inn over 8000 kroner til NOF gir syn og prosjektet for å støtte optikerutdanningen i Moldova. Prosjektet mottok også en større donasjon fra Krogh Optikk. Etter Verdens synsdag var det rundt 100 000 kroner som kunne sendes til Moldova. ●

VISION FOR ALL: GODT Å VÆRE I GANG IGJEN

Etter to år med pandemi og stans i alle prosjektreiser, er nå endelig Vision for All for fullt i gang igjen. Høstens turer har gått til Kambodsja og Peru, og i februar settes ny kurs mot Guatemala. Behovet for briller er enormt og gjensynsgleden stor.

TEKST: TRUDE ELISABETH HENRICHSEN FOTO: KJETIL MOTH

Kjetil Moth er tilbake fra sin sjette tur som leder for prosjekt Kambodsja. Her samarbeider VFA tett med Lake Clinic som opererer både på elv og innsjø.

- Driften av klinikken ser ut til å gå som før pandemien, forteller han.
- Kambodsja lever mye av turisme, så byene bar derimot preg av stengte butikker og restauranter, og av at mange har mistet livsgrunnlaget.

UMETTELIG BEHOV

– Tidligere har vi i snitt gitt ut rundt 700 briller med styrke. I år ble sluttsummen 841 pluss en mengde solbriller. På grunn av det sterke sollyset, er pterygium overrepresentert i Kambodsja i forhold til land i Europa. I tillegg ser vi mye katarakt.

– Vi hadde med 400 barnesolbriller som ble borte på et blunk.

– Det gjorde godt endelig å være tilbake igjen, forsikrer han.

Gledelig gjensyn: Etter to år med stopp i alle prosjektreiser er nå VFA endelig i gang igjen.

– Vi har tydelig vært savnet, og gjensynsgleden var både stor og gjensidig.

Neste prosjektreise i regi av VFA går til Guatemala på nyåret. I tillegg er et pilotprosjekt til Nicaragua med avreise til våren, under planlegging.

- For første gang har vi opplevd å ha venteliste på turene våre, sier Moth.
- Det er tydelig at folk har ventet på å kunne reise ut igjen. ●

c)optikk®

Se mulighetene – bli en del av c)optikk

- Økt lønnsomhet
- Lokal profil og lokalt eierskap
- Stor valgfrihet
- Eierskap i C Optikk AS
- Din egen nettbutikk
- Faglig fokus og utvikling
- Kollegialt fellesskap
- Eget journal- og butikkdatasystem
- Fordelsprogram for kundene
- À la carte markedsføring
- Linseboksen - abonnement for linsebrukere

c)optikk er Norges største optikerkjede og det frie alternativet til de sentralstyrte kjedene. Med ca. 170 medlemsbutikker og et sterkt nordisk samarbeid, sikrer vi deg svært lønnsomme leverandøravtaler. Å være partner i c)optikk koster lite, og du får mye igjen i form av gode avtaler, stor kursaktivitet og tilgang til attraktive markedsføringsverktøy. Partnerne i c)optikk er i dag i gjennomsnitt de mest lønnsomme optikerforretningene i Norge.

Ønsker du mer informasjon, ta kontakt med oss på telefon **32 72 27 27**

God Jul!

BARNES SYN PÅ DEN POLITISKE AGENDAEN

Sommeren og høsten 2022 har vært et godt år for barn og syn – og for den norske optikeren! SV sørget for at en ny barnebrilleordning kom på plass, og Norges Optikerforbund har jobbet for at politikerne skal forstå at optikeren bør ha en offentlig rolle i forbindelse med undersøkelse av syn hos barn.

TEKST: HANS TORVALD HAUGO

POLITISK OPPMERKSOMHET OG FORSTÅELSE

Barnebrillesaken har gitt NOF gode muligheter til å promotere optikeren som en del av løsningen. Politisk har barnebriller vært en het potet gjennom sommeren, og NOF har samarbeidet med Norges Blindedeforbund og optikerutdanningen ved USN for å få frem viktige fakta relatert til ordningen.

Tidlig i juni var det et møte på Stortinget der SV og Blindedeforbundet ønsket NOF med.

16. juni møtte Gro Horgen Vikesdal (USN) og Hans Torvald Haugo statssekretær Ellen Rønning-Arnesen i helse- og omsorgsdepartementet. Offentlig betalt undersøkelse av barn hos optiker ble drøftet. Møtet var godt og åpent, og det er forståelse for at bedre tilgang til synshjelp for barn er viktig. Men veien fra forståelse til politisk handling kan være lang.

NOF JOBBET FOR OPTIKERS ROLLE I GODE PROSESSER MED NAV

Mange optikere har i løpet av høsten bekreftet behov for briller til barn og sørget for at deler av denne brillen betales av NAV. Ny ordning fra 1. august kommer i tillegg til ordningen for behandlingsbriller. Barn med brillebehov får dekket deler av utgiftene, og optiker kan hjelpe barn med amblyopi via ny ordning med å få seg to briller, slik at de kan ha en i reserve hvis en brille ødelegges.

I arbeidet med NAV var det viktig for Norges Optikerforbund at optikeren ble krumtappen i systemet: Optiker som helsepersonell skal på faglig grunnlag signere ut papirene som bekrefter at barnet har behov for briller.

INGEN BRILLER UTEN UNDERSØKELSE

Med barnebrillene på plass ble det enklere å jobbe videre med NOFs store mål: At barn som henvises til optiker skal få dekket hele eller deler av undersøkelsen fra det offentlige. Optikere har kunnskapen til å hjelpe disse barna, men i dagens system sendes barn til øyelege fordi dette er gratis for foreldrene. Dagens ordning er etisk utfordrende for helsesykepleierne og legene, som nok ofte ønsker å kunne hjelpe barna raskere lokalt hos optiker.

Norges Optikerforbund har sendt informasjon til Ap, Sp, SV og Frp på Stortinget og forklart situasjonen. Det er ønskelig med møter med disse utover vinteren.

STATSBUDSJETTET 2023

I forbindelse med statsbudsjettet for 2023 har vi gått bredt ut og gitt innspill til flere partier: Ap, Sp, Sv, V, Krf, H, Frp og Rødt. Informasjonen er tilpasset de ulike partiene, slik at de skal se at optikers rolle kan passe inn i deres politikk.

NOFs generalsekretær har vært med i to høringer på Stortinget: Helse- og omsorg, og Arbeids- og sosialkomiteen. Selve høringen er en liten del av det hele. For å komme med, må man først sende en enkel søknad, så må man skriftlig poengtere sin sak. Finalen er disse 3 minuttene muntlig foran komiteen. Begge komiteene er viktige da de har ulike ansvar: Helse- og omsorg styrer helsetjenestene, mens Arbeids- og sosialkomiteen har ansvaret for NAV der brillene dekkes.

Vi vet at det er flere av partiene som har oppmerksomhet på vår sak. 📍

KOMMUNIKASJONEN FRA NOF:

- For å vite om barn har behov for briller, er det nødvendig med en synsundersøkelse.
- Optikere er øyehelsens førstelinje.
- Det er et stort behov for et bedre samarbeid i førstelinjehelsetjenesten for å ivareta barns syn bedre og redusere risikoen for sosial ulikhet.
- Det er behov for en bedre oppgavefordeling mellom lokale optikere og øyelegene i spesialisthelsetjenesten.
- For foreldre kan det å betale for en synsundersøkelse hos optiker være en terskel som kan bidra til økede sosiale forskjeller.
- NOF peker på at barn i mange sammenhenger sendes inn i en pasientkarusell der det brukes unødvendige ressurser både i helsetjenestene og hos familien, før barnet havner hos lokal optiker for å få briller på nesa.
- Vi må bruke førstelinjen der vi kan, og spesialisthelsetjenesten der vi må.

Det konkrete ønsket til politikere har vært enkelt. Norges Optikerforbund har bedt politikere på Stortinget om å få med følgende i utformingen av statsbudsjettet:

- Barn som henvises fra helsesykepleier eller fastlege til synsundersøkelse, bør få dekket denne også når synsundersøkelsen gjøres hos lokal optiker.

OPTIKERUTDANNINGEN 50 ÅR JUBILEUMSFESTEN

Godt samarbeid kan stå som fellesbetegnelse på de femti årene optikerutdanningen har eksistert. Et samarbeid som har vært både i bransjen og internt på skolen. – Studentene peker på dette som viktig, og det gjør at vi får til ting, sa professor Rigmor Baraas på jubileumsfesten, som ble holdt på Grand Hotel med nær hundre deltakere.

TEKST: INGER LEWANDOWSKI

Femti år har gått siden det første kullet optikere startet på toårig optikerutdanning. Forut hadde hele bransjen trukket i trådene for å få utdanningen opp og stå. Med mye god vilje, målrettet arbeid og litt flaks, lyktes det. I årenes løp har utdanningen gått fra håndverksfag til forskningsbasert universitetsutdanning. Mye har skjedd på femti år.

GODT FAGMILJØ

På jubileumsfesten var det rektor Petter Aasen ved Universitetet i Sørøst-Norge som holdt første tale, og han pekte han på at femti år er kort tid i et fags utvikling.

– Mange har vist vei og satt spor, sa han. – Dagens utdanning står på skuldrene til dem som gikk foran. Og utviklingen fortsetter gjennom forskning.

Han fremhevet det gode fagmiljøet, og fortalte at optikerutdanningen bidro sterkt til at Høgskolen i Buskerud og Telemark i 2018 fikk status som universitet. – Optikerutdanningen løftes fram både nasjonalt og internasjonalt, sa han, og presenterte som et apropos kollegaer fra Moldova som var til stede på festen.

PRAKTISK RELEVANS

Generalsekretær i Norges Optikerforbund, Hans Torvald Haugo, takket for godt samarbeid med skolen gjennom alle år. Han pekte på enkeltpersoners bidrag til fagets utvikling, og fremhevet spesielt optiker Stein Bruun som en av de viktigste, blant annet med utarbeidelsen av en NOU-rapport om optikerfaget i 1975. Denne fikk stor betydning.

– Framover har vi et hav av muligheter, sa han, – og det er vi optikere som skal ta vare på faget.

Ellen Svarverud, Hilde Røgeberg Pedersen og Trine Langaas – alle førsteamanuensis ved USN. Foto: Jan-Henrik Kulberg

Både Olav Vikesdal, daglig leder i C-Optikk, og Tina Alvær fra Synsinformasjon var opptatt av at optikerutdanningen må ha relevans for arbeidet som optikere skal utføre i praksis. Det har hele tiden vært god kontakt mellom bransjen og universitetet, og begge håper at dette gode samarbeidet vil fortsette.

1

1. Professor Rigmor Baraas og tidligere avdelingsleder ved KIH, Kjell Inge Daae.
Foto: Jan-Henrik Kulberg

2. Optometriavdelingen som var pyntet med ballonger og bilder fra årene som hadde gått, ønsket velkommen til boblevann før jubileumsmiddagen. Foto: Inger Lewandowski

3. Tidligere generalsekretær i NOF Tone Garaas, hilste jubilaranten og minnet om viktigheten av å samarbeide på tvers av hele bransjen.
Foto: Inger Lewandowski

4. Daglig leder Tina Alvær i Synsinformasjon, instituttleder Bente Monica Aakre, rektor Petter Aasen, dekan Pia Bing-Jonssen og generalsekretær Hans Torvald Haugo i Norges Optikerforbund.

2

3

4

SAMARBEID I ALLE LEDD

Tidligere generalsekretær i Norges Optikerforbund, Tone Garaas, minnet om viktigheten av at hele bransjen arbeider sammen og drar i samme retning. Uten et samarbeid mellom optikere, butikkeiere, leverandører og internasjonale kontakter ville etableringen og utviklingen av optikerutdanningen ikke vært slik den ble, sa hun.

– Ingen andre land har hatt en så rask og god utvikling av optikerfaget som vi i Norge. Vi må heller ikke glemme det internasjonale samarbeidet. Det har vært uvurderlig. Nå er norsk optometri blant verdens fremste. 📍

JUBILEUMSSKRIFT: OPTOMETRIUTDANNINGEN 50 ÅR

TEKST OG FOTO AV INGER LEWANDOWSKI

Magne Helland har tatt på seg det store arbeidet å skrive et tilbakeblikk på norsk høyere optikerutdanning fra 1972–2022. Det har virkelig blitt et imponerende hefte på hele 264 sider. Selv skriver Magne i forordet at «kommende generasjoner optikere bør kjenne til fagets forhistorie». Dette er et godt bidrag i så måte. Her finner vi alt fra rene faktabaserte artikler om hva som har skjedd i årenes løp og hvordan optikeryrket ble endret fra å være et håndverksfag til å bli et lovregulert helsefag, til mer uhøytidelige artikler om spesielle hendelser. Ti tidligere studenters studieminner er også innbakt i heftet.

Variasjonen i innhold og forfattere gjør dette skriftet absolutt leseverdig. Alle som har gått på skolen vil kjenne seg igjen i mye av det som står skrevet. All ære til Magne Helland som har nedlagt et stort arbeid for å få dette ferdig til jubileumsfesten. 🍷

De som ønsker å kjøpe en trykt versjon av jubileumsskriftet kan sende en e-post til Anja Povlsen Anja.Povlsen@usn.no. Det koster kr 300.

Heftet kan lastes ned gratis her:
<https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/handle/11250/3030488>

STUDENTMINNER

I Magne Hellands jubileumsskrift er en egen del viet studentminner. Her har ti tidligere studenter fortalt om sin tid på Kongsberg. Det er blitt både interessant og morsomt og er et bilde på utviklingen. Her har vi gjengitt litt av det som er skrevet.

AV INGER LEWANDOWSKI (SOM HAR PLUKKET UT NOEN FÅ GULLKORN)

Optiker Kristian Mohn minnes nødvendigheten av å lage notater. Det fantes ikke bøker. Foto: Inger Lewandowski

KRISTIAN MOHN, HAMAR (1972–1975) SKRIVER:

Det første året som da ble kalt null-året, var for de som ikke hadde realartium. Her var det fellesundervisning med alle de andre linjene. Vi hadde blant annet matte, fysikk, kjemi og mekanikk. Husker spesielt Kjell Inge Daae som vi hadde i matte. Han skrev bortover tavla med høyre hånd, og med svampen i venstre hånd forsvant alt fort. Jeg tror vi kom gjennom de første 40 sidene i matteboka på første dobbeltime.

Lærebøker hadde vi knapt, så det var veldig viktig å gjøre masse notater i timene. Notatene renskrev jeg så om kvelden og lagde fine permer med stoff fra de forskjellige fagene. Dette var også tiden før kalkulatoren kom i bruk. Vi ble mestere i bruk av regnestav.

SISSSEL DITLEFSEN, TROMSØ (AVGANGSKULLET 1980) SKRIVER:

I optometriens barndom i Norge var det tynt med lærerkrefter, og den fremtidige professor Gunnar Horgen var student sammen med oss i mange fag og avla samme eksamener som oss. Ellers lærte vi å dissekere sauehoder og -øyne med Trygve Saude, fotometriens kunst med Kjell Inge Daae og optometriteori med nyutdannede Zuzana Steiner. Professor Robert Fletcher gjesteforeleste stadig vekk, og den lokale øyelegen Bjørn Bjerke innviet oss i litt av øyelegekunsten.

Etter det første året i gamle klasserom fikk vi høsten 1979 aktivt være med på flytting inn i moderne og tidsriktige lokaler i andre etasje over Kongsberg Matsenter. Da følte vi oss verdsatt! Naturfaglab, synsprøvebåser og til og med en liten resepsjon, og alt var nytt og fint. Lokalene fikk mye oppmerksomhet i fagtidsskrifter utenlands og ble behørig presentert.

JOHANNES STABERG, LINKÖPING, SVERIGE (1985) SKRIVER:

Vi var en flott kameratgjeng, og våre lærerkrefter var alltid til stede, dersom vi trengte hjelp til noe. Og jeg trivdes veldig godt på vår lille avdeling i 2. etasje i Skolegata. Det er gode minner! Men omstillingen fra en traust skolehverdag i Sverige var litt større enn en kanskje skulle tru.

I matbutikken var det meste som i Sverige, bortsett fra et litt mer beskjedent utvalg. Og så var dette med navn på enkelte matvarer: Agurk på norsk blir gurka på svensk. Jeg skal ikke diskutere logikken i å plassere bokstaven «a» først eller sist i ordet «gurk». Det grønne avlange er gjenkjennelig uansett om det heter agurk eller gurka.

Iblant lærerkreftene var det ulike dialekter. Den mest markante og vanskeligste var selvfølgelig den fra Stavan-ger området, og jammen var det også dansk på den tiden i undervisningen! Da følte det veldig greit med engelske lærerkrefter som besøkte avdelingen av og til, og som snakket et språk jeg kunne forstå!

*Olav Vikesdal
Optiker Olav Vikesdal husker
utfordringer med optoteknikken.
Foto: Inger Lewandowski*

TRINE LANGAAS, MOSS (1990) SKRIVER:

Studietiden på Kongsberg opplevdes som noen av de tre beste årene i et ungt voksent liv.

Institutt for optometri holdt til i 2. etasje i et næringsbygg med alt-mulig-butikken Plenty i samme bygg (i dag Sport 1). Husker det var stor oppstandelse i klassen da vi oppdaget at de solgte ferdigbriller «Hvordan våger de, ... her i optikkens Mekka, ... også i samme bygg som oss!» Når de til alt overmål solgte briller med minusstyrke, syntes vi de hadde gått så langt over streken at vi ikke kunne finne oss i det. Vi gikk inn i butikken etter tur og stilte inngående spørsmål om bruk, virkning og «potensiell skade for brukeren». Husker ikke hvordan det ble mottatt av butikkmedarbeiderne, men vi var stolte av oss selv og samfunnsengasjementet.

OLAV VIKESDAL, VIKESÅ (2000) SKRIVER UTDRAK FRA EGEN DAGBOK:

I dag hadde vi Daae i oftalmisk optikk. Det er fargerike piler i alle retninger. Og for et tempo! Hvordan er den hjernen hans skrudd sammen? Jeg tror alle later som de forstår. Men det gjør vi ikke. Jeg får prøve å forstå i et roligere tempo selv senere.

Optoteknikk i dag. Jeg likte lodding og pussinga i starten. Det funker jo, og det blir fint. Men metallreven vi skal lodde må jo passe på tidelsmillimeteren. Og vinklene må være perfekte. Pfyyyy! Og så nervøse som vi blir når Tveten setter på lupen for å granske arbeidet.

Dick i anatomi i dag. For en entertainer! Flaks for optometrien at han ikke har blitt oppdaget av TV2. Fascinerende at han synes nervesystemet er så fantastisk. Lurer på om han liker somatisk eller parasympatisk best.

Klinikkdag. Stakkars pasienter. Vi blir jo aldri ferdige med dem! I dag skulle jeg vrenge øyelokket på ei gammel dame. Vippene satt så løst at plutselig hadde jeg 20 vipper mellom fingrene! Hva skulle jeg gjøre? Jeg kasta dem på gulvet og lata som ingenting. Sikkert feigt.

PETTER STORM (OSLO) 2015

Andreåret husker jeg som kanskje det mest spennende og utfordrende året på bachelorstudiet. Matte og fysikk var med et nødkrik bestått, og vi skulle endelig få ta i bruk vår nyervervede kunnskap om undersøkelsesmetoder på ekte pasienter på skoleklinikken og reise ut på skolescreening. Nå var kildekritisk rapportskrivning, oppbygging av kasus og fagterminologi blitt en stor del av studiehverdagen. Litt tid til fest og moro ble det også! Den helt nye studentkroa «Louis» ble arena for beerpong-turneringer, filmkvelder, pokerturneringer, optikerdåp og en hel masse festligheter.

Kilde:

Jubileumsskrift Optometriutdanningen 50 år
Studentminnene kan også leses ved å gå inn på lenken
optikerjubileum.usn.no.

skaga

eyewear

swedish
by nature
since 1948

Skagas Höst/Vinter 2022 Kollektion

Skaga, "Swedish by nature from 1948", introducerar den senaste höst/vinter 2022 kollektionen som går helt i linje med varumärkets värderingar. Följande bågar uttrycker ett starkt fokus på forskning och utveckling med användning av ett nytt material som skapar tunna, eleganta profiler med hög komfort och lätthet samtidigt som hållbarhet hållits i centrum genom hela skapandeprocessen.

SK2881 FRAMSTEG & SK2882 EXISTENS

Denna nya F&O modell har en flerskiktsfront gjord av 45% växtbaserad resin som är 20% lättare än traditionella resin. Detta nya material är tillverkat av polymerer från ricinolja – ett renare alternativ till vanlig petroleumbaserad plast. Färgen på bågen är silkscreentryckt på ytan och sedan fräst för att skapa den ultratunna profilen. Skalmarna är tillverkade av B-titan med laserade genomskinliga linjära detaljer, vilket bidrar till ytterligare lätthet i bågen. På de ansvarsfulla acetatskalmtopparna pryder ett "S" under epoxi för en minimalistisk finish på dessa innovativa bågar. SK2881 FRAMSTEG är en ovalformad modell för henne, den kommer i grå, grön, blå eller rosa. Medan den manliga tidlösa modellen, SK2882 EXISTENS, är i en rektangulär form och finns i svart, brun, grön eller blå.

En Ny Sportinspirerad Titanbåge

Bland Skagas höstnyheter för 2022 introduceras även en oftalmisk titanbåge i en ny sportinspirerad form. Den är inspirerad av vår skandinaviska minimalistiska design med en ultralätt profil och rena färger med tydliga kontraster. En riktig representation av Skagas rötter som svenskt varumärke med sofistikerade och funktionella bågar.

SK3024 LIVSSTIL

Strukturen i denna nya sportinspirerade modell är tillverkad av titan och har en ultralätt profil. Den rektangulära fronten markeras av den lätta utformningen av bryggan och hörnen. Bågen har anpassade integrerade fjädergångsjärn och gummitäckta skalmtoppar med en ikonisk sabel-design som också är anpassningsbara i längd för att skapa den perfekta passformen och komforten. LIVSSTIL kommer i svart, grön, azurblå eller vinröd. Den kommer dessutom till liv med eleganta matta, halvmatta och glänsande kontraster.

DISTRIBUTION: These styles are sold globally in select specialty stores and premium optical retailers, as well as online at <https://www.skaga.com/>
EDITORIAL CREDITS: Skaga; styles SK2881, SK2882, SK3024
IMAGE CREDIT: Courtesy of Skaga
SOCIAL MEDIA: <https://www.instagram.com/skagaeyewear/> - <https://www.facebook.com/SkagaEyewear>

MEDIA CONTACT:
Marchon Eyewear, Inc.
Giulia Pregolato, PR Specialist
+39.342.8616373
gpregolato@marchon.com

Ved godt mot: – Det gjelder å bevare roen. Først etter to år vil vi kunne få et inntrykk av hvordan dette går, sier den nybakte butikkeieren.

God tidsbruk:
– Jeg bruker tiden til litt ekstra skravlings med hver enkelt og ser på praten som en investering i lojale kunder, sier Kristin Ágústsdóttir.

MED IS I MAGEN

I sommer realiserte Kristin Seland Ágústsdóttir drømmen om å åpne egen butikk. Etter 18 år som optiker med fast lønn og trygge arbeidsforhold, bærer hun nå tittelen butikkleder i Rælingen med to ansatte. Her er en liten status quo.

TEKST OG FOTO: TRUDE ELISABETH HENRICHSEN

Søylene med ballonger fra åpningsuken og buketter med glade blomsterhilsener er for lengst ryddet bort. Nå er det synsundersøkelser og salg av briller som gjelder.

Hvordan har oppstartstiden vært?

– Det har nok gått litt tregere enn jeg håpet, svarer hun.
– Hvis jeg hadde visst for to år siden hvordan økonomien kom til å bli blant folk, ville jeg nok ha ventet med å åpne butikk. Jeg har et godt håp om at det skal gå oppover, men jeg hører kolleger si det er stille også hos dem og at mange pasienter ønsker å flytte timen til våren.

Med voldsomme strømpriser og varslet økende rentestigning, blir det spennende å se hvordan vinteren blir.

EN INVESTERING

– Fordelen er at jeg har god tid til pasientene, fortsetter hun.

– Min målsetting er at alle som tar synsundersøkelse skal gå hjem og føle at de har fått ny kunnskap med seg på kjøpet. Skal det være en grunn til å komme tilbake for eksempel på en seks måneders kontroll, må de få noe igjen.

Tidligere har jeg tatt inntil femten synsprøver om dagen. Nå har jeg tid til litt ekstra skravlings med hver enkelt.

Om ikke det regnes som god økonomi nå, så mener jeg det gir lojale kunder i lengden.

Jeg vet vi må selge briller for at dette skal være liv laga, men jeg prøver å tenke fremover, understreker hun.

– Får pasientene god forklaring og veiledning for synet sitt, har jeg stor tro på at de kommer tilbake.

VARSLING I NÆRMILJØET

Hva har du gjort for å markedsføre deg?

– Jeg har jo ingen utdanning i det faget, men har heldigvis tryggheten i å ha en kjede med et godt rykte, i ryggen.

Før jeg åpnet sendte jeg mail til de ulike legekantorene, PPT og andre relevante bedrifter med informasjon om meg og hva jeg har av utstyr. Jeg har også tilbudt både fastlegene og PPT i området at jeg kan komme og holde kurs om syn og øyehelse, forteller hun.

– Foreløpig har jeg fått litt fot innenfor PPT og har også tatt synsprøver på en del ansatte innen kommunen. Jeg ser på det som en vei inn og at det gjelder å vise ansikt.

Målet er å få til et tett samarbeid med kommunen, men først må jeg få fotfeste i lokalsamfunnet.

TO ÅRS PERSPEKTIV

– Ulempen når man starter slik for seg selv, er at man ikke har noen kundedatabase å spille på, understreker hun.

– Jeg har få pasienter å kalle inn, men de som kommer, kommer fordi de har et problem eller ønsker nye briller eller kontaktlinser.

Det gjelder å ha is i magen, utbryter hun. – Om to år tenker jeg det er greit å få et bilde av hvordan dette kommer til å gå. Heldigvis har jeg lang erfaring både som optiker og fra tidligere jobb som butikksjef.

Nå velger jeg, så lenge jeg har muligheten, å ta meg god tid på hver synsundersøkelse.

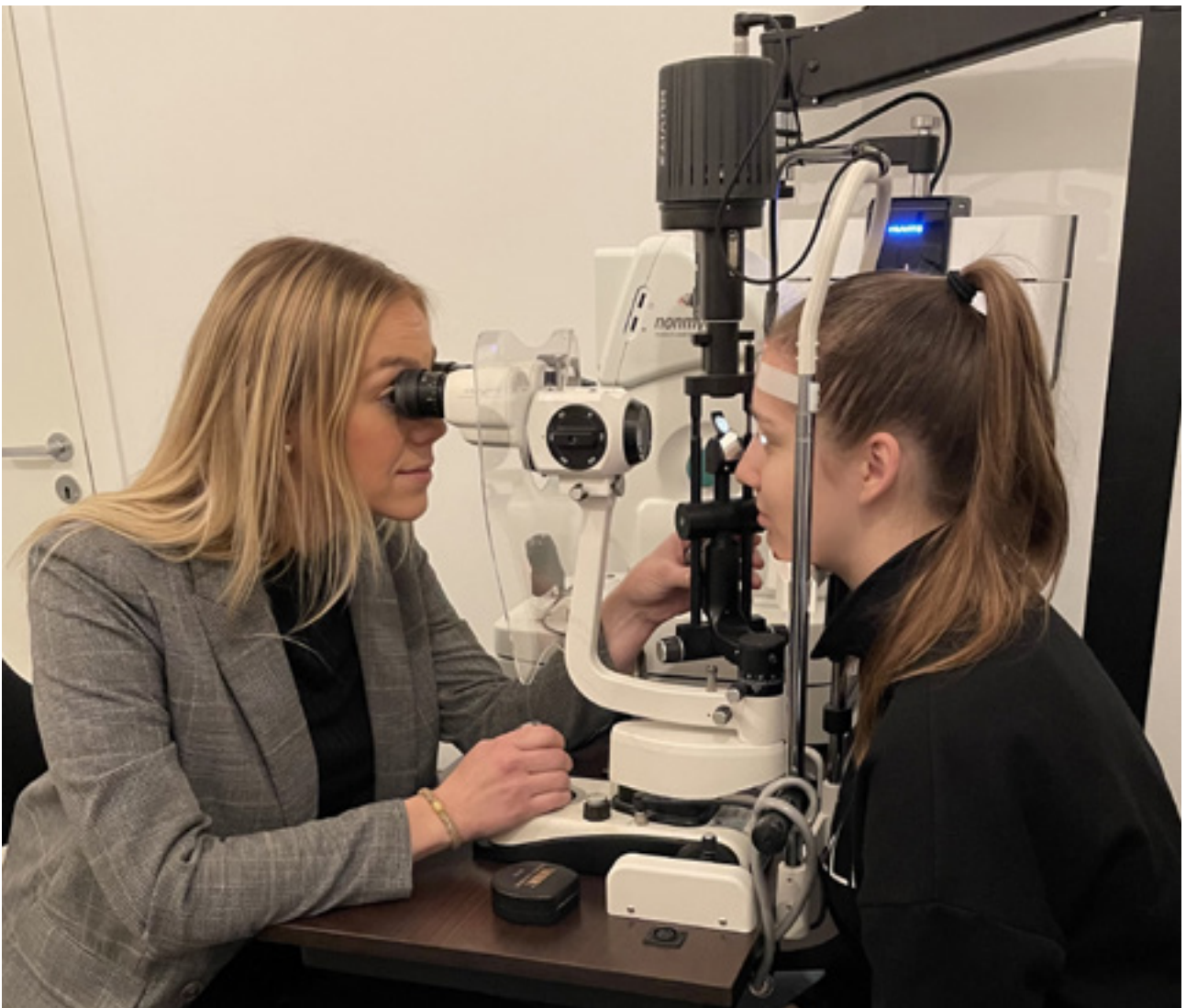
Kommunikasjon og det å stille pasienten spørsmål, er roten i alt optikeryrket innebærer, understreker hun.

– Det er også den koselige delen av jobben. ◉

BRILLESALONGEN GIR SYNSHJELP TIL FLYKTNINGER

– Jeg vil oppfordre andre optikere til å ta kontakt med kommunen og høre om de kan bistå, sier Hilde Sørensen Tiller. Optikeren fra Melhus har i en årrekke samarbeidet med kommunens flyktningekoordinator.

TEKST: TRUDE ELISABETH HENRICHSEN FOTO: HILDE SØRENSEN TILLER

Viktig samspill: – Vi samarbeider godt med Melhus kommune for å gi synshjelp til flyktninger, forteller optiker Hilde Sørensen fra Brilllesalongen.

Melhus kommune har i mange år hatt faste rutiner for kartlegging av psykisk helse og somatiske følgeskader hos flyktninger. Et av spørsmålene i undersøkelsen er behovet for hjelpemidler. En fast kontaktperson i flyktningeenheten har så ansvar for å organisere og bestille time ved behov for videre undersøkelse.

– Siden august har vi undersøkt 24 flyktninger. De fleste kommer fra Ukraina, men vi har også flyktninger fra Syria og Afghanistan, sier Hilde Sørensen Tiller.

UNNGÅR TELEFONTOLK

– *Hvilke spesielle utfordringer gir det?*

– Først og fremst er språket en stor utfordring, understreker hun. – Vi ønsker derfor fysisk oppmøte av tolk. Ikke bare gir det en trygghet for klienten å gå sammen med en som kjenner språket deres, men det gjør det også enklere for oss å forklare hva vi gjør når tolken følger undersøkelsen. Vi har hatt dårlige erfaringer med telefontolk tidligere, hvor den største ulempen oftest har vært ugunstige lydforhold.

STERKE HISTORIER

– Mange har sterke historier og tårene kan komme lett. En kvinne i 40-årene fryktet hun var i ferd med å miste synet som følge av alt stress etter flyktningesituasjonen. Til hennes store lettelse handlet det kun om presbyopi, som enkelt kunne rettes på med lesebrille, forteller hun.

– En annen hadde måttet reise fra alt, også brillene som han var avhengig av. Ikke alle er like meddelsomme, men det er noen som forteller sine historier, og flere av de kan være vanskelig å ta inn over seg.

Å se hvilken takknemlighet og glede synshjelpen gir, gjør det ekstra artig å være optiker. Det har vanket både gråt og varme klemmer.

BEREGNER GOD TID

– Det krever ekstra tid å ha med tolk, så som oftest setter vi av 60 minutter til hver synsundersøkelse. Noen har aldri testet synet tidligere, mens andre har kanskje briller fra før.

Flere av dem som har briller fra hjemlandet har sagt at de aldri før har tatt en synstest hvor de har måttet sett på prikker og streker. Jeg sikter da til krysscylinder-metoden og samsynstester, forklarer hun.

– Etter undersøkelse hos meg har flere fått nye briller på grunn av behov for cylinderkorreksjon som de ikke har hatt tidligere. Andre forteller at de har hatt tett oppfølging av synet i hjemlandet, så det kan være store variasjoner.

Det skal sies at de som får dekket briller, må ha et akutt behov for synshjelpemidler eller en betydelig endring av brillekorreksjon, understreker hun.

FULL DEKNING AV MINSTE PAKKEPRIS

Hos oss får de en pakkepris på synsundersøkelse, og den rimeligste hensiktsmessig brille dekket av det offentlige. Unntaksvis har vi gitt linser i forbindelse med anisometropi. Fakturaen sender vi så tilbake til flyktningeenheten.

Det er veldig fint å kunne samarbeide med Melhus kommune, og jeg vil oppfordre andre optikere til å gjøre det samme i sin kommune.

Å se hvor takknemlige de er for hjelpen de får, gir ekstra arbeidsglede, forsikrer hun.

GREIT Å VITE

Registrerte flyktninger kan søke om å få dekket ekstraordinære kostnader som brillestøtte. Dette gjøres via UDIs normale retningslinjer.

Synsinformasjon har tidligere sendt ut følgende linker med sitt nyhetsbrev for å gjøre den enkelte optikerbutikk kjent med hvilke rettigheter flyktninger har:

- Link til UDI sin hovedside:
udi.no/har-sokt/beskyttelse-asy1/bor-i-vanlig-asy1mottak/okonomiske-ytelser
- Link til selve skjemaet:
udi.no/globalassets/global/skjemaer/rma/soknad-om-tilleggsytelser-etter-pengereglementet.pdf

VENTE-
TIDEN
ER OVER!

Norske deltakere på American Academy of Optometry: Erik Robertstad, Marianne Mathisen, Olaug Skrøppa, Paal Nævdal, Karin Lund og Adis Mehmedovic.

American Academy of Optometry (AAO) sitt årlige møte er sannsynligvis den største fagkonferansen i verden, og etter 3 års ventetid var det endelig mulig for oss nordmenn å delta igjen.

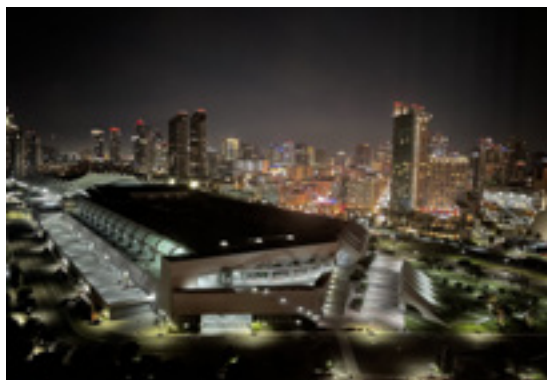
TEKST OG FOTO: MARIANNE MATHISEN

Konferansen ble i år holdt i San Diego Convention Center fra 26.–29. oktober, og med over 300 timer med forelesninger og workshops var det mer enn nok å velge i for oss som hadde tatt turen dit.

Årets norske deltakere var Marianne Mathisen, Erik Robertstad og Olaug Skrøppa fra Interoptik, og Karin Lund, Paal Arne Nævdahl og Adis Mehmedovic fra Brilleland.

Vi har alle ulike interesseområder innen optikerfaget, og det som er moro med AAO er at her finnes det noe for alle! Du kan følge dine favorittemner fra morgen til kveld, og lære noe nytt hver eneste dag.

Personlig gleder jeg meg over mulighetene til å følge foredrag innen synsundersøkelse på barn, amblyopibehandling og rehabilitering etter traumatiske hjerneskader, men fant også spennende forelesninger innenfor andre fagområder som f.eks. diagnostisering av glaukom ved hjelp av OCT, differensialdiagnoser ved papilleødem, hodepine og pupillereflekser.

American Academy har noe på programmet for absolutt alle optikere

Bli med til New Orleans neste år!

Tørre øyne-folket kunne også velge og vrake i foredrag, og det manglet selvfølgelig heller ikke på undervisning innen myopibehandling. Jobber du på Hjelpemiddelsentral tenker du kanskje at det ikke er så mye interessant for deg her, men også svaksyntoptikk og rehabilitering av synshemmede har et eget rom med kontinuerlige kurs over alle de 4 dagene. Kort sagt, noe for alle og enhver!

Det blir relativt travle dager, så når hodet blir fullt kan du ta en pause ute i sola eller nede i messehallen. I år var det det over 150 utstillere i hallen. Her var det mulig å få prøve nytt utstyr, se på nyheter både innen kontaktlinser og behandling av tørre øyne, kjøpe småting til synsundersøkelserommet og se på muligheter for videreutdanning.

Standene til de største leverandørene er store og prangende, mange har egen barista og lokker med kaffe og sjokolade. En av de større utstillere, Tarsus, delte ut kjeks, kaffe og demodex-bamser(!) som kampanje for et nytt og spennende produkt mot demodex som snart skal lanseres. Hva er så dette produktet, lur du kanskje på? Det er en øyedråpe som inneholder et antiparasittmiddel. Tanken er at denne øyedråpen skal nå de meibomske kjertlene og drepe Demodex Brevis, som man mistenker er den store bidragsyteren til MGD. Det blir spennende å se om det fungerer som forventet.

Ingen konferanse uten hyggelig samvær etter fullendt kursdag. San Diego byr på mange flotte steder, men det er som i de fleste amerikanske byer ofte et godt stykke fra sentrum og

ut til det du vil se. Av lokale severdigheter er Gaslamp Quarter og Market Street, gaten hvor San Diegos byutvikling startet i 1850. Gaslamp Quarter dekker nå et større område og er i dag fylt med barer, spisesteder og uteliv. Moro å være her helgen før Halloween og se både voksne og barn gå «all in» med kostymer! På andre siden av konferansesenteret var det en kort fergetur til Coronado Island, kjent for sine flotte strender og historiske Hotel del Coronado fra 1888. Her var det fantastisk å kunne sitte på stranda med en drink og se på solnedgangen.

Det var heller ikke langt fra sentrum til Balboa park med sin vakre arkitektur og fantastiske trær. Her er også verdens største utendørsorgel, og tilfældighetene ville det slik at det var gratis-konsert med Phantom of the Opera den kvelden vi var der. Svært stemningsfullt i skumringen, og samtidig litt rart med flyene som kommer inn for landing nesten rett ved siden av.

Har du også lyst til å reise på kongress? Neste års Academy blir i New Orleans fra 11.-14. oktober. Håper vi sees! 📍

GLASSES IN CLASSES OG KORRIGERING AV SYNSFEIL HOS BARN

TEKST OG FOTO: KRISTIN SELAND ÁGÚSTSDÓTTIR

Hvilken betydning har politikk og økonomi for barns utvikling og læring?
Hvor viktig er området du vokser opp i for mulighetene senere i livet?
Det gjøres nå studier både i Norge og utlandet som ser på hva synsproblemer har å si for læringsutbyttet til barn. Og når forskningen antyder at hyperopi er en viktig årsak til at barn faller utenfor på skolen og samfunnet;
Hva hindrer oss optikere fra å ha et tettere samarbeid med skolen og lærerne?

Fra sitt hjemmekontor i Boston, USA, klokken fire om morgenen lokal tid, starter Bruce Moore fra New England School of Optometry, dagens første foredrag på det fjortende Kongsberg Vision Meeting. Han mener at vi optikere har for lett for å bare tenke på øyet og synet alene, og ikke er flinke nok til å anerkjenne sammenhengene som er funnet mellom ukorrigerede synsfeil og permanent synstap, barns helse, utdanning, og fysiske, moto-

riske, sosiale og emosjonelle utvikling. Barnets syn har dermed mye å si for fremtidig økonomi, sosial status og generell helse.

Synet er en viktig faktor i et barns utvikling, både motorisk, akademisk og sosialt. Det er funnet klare sammenhenger mellom hyperopi og læring, samt mellom hyperopi, amblyopi og strabisme. For aldersgruppen opp til 45 år er amblyopi en større årsak til betydelig synstap enn

alle andre årsaker til sammen. Dette til tross for at amblyopi er en tilstand som kan unngås hvis den oppdages og behandles riktig. Det skulle derfor ikke vært et så stort problem.

Screening er en kjapp og effektiv metode for å tidlig kunne avdekke synsproblemer hos barn. Men skolescreening som kun bruker avstandsvisus, er ifølge Zimbabwe Eyecare and Learning (ZEAL) studien, lite trolig å avdekke hyperopi. I USA har mer enn 15 % av førskolebarna moderat til høy hyperopi. I Norge er hyperopi det største refraktive problemet hos barn og tenåringer. Allikevel blir hyperopi, og dens konsekvens på synsutviklingen, ofte glemt, da mange optikere og øyeleger mener at det ikke er viktig å korrigere hyperopi hos barn siden de akkommoderer. Men selv om hyperopi normalt reduseres i løpet av tidlig barndom, så ser vi at dette ofte ikke er tilfelle hos de med akkommodasjonsforstyrrelser.

Gjennom Vision in Preschoolers (VIP) og VIP-Hyperopia in Preschoolers (VIP-HIP)-studiene har det blitt funnet at fire- og femåringer med moderat til høy hyperopi og redusert nærvisus og/eller redusert stereosyn,

© Colourbox

er mer sannsynlige å ha betydelige mangler når det kommer til tidlige lese- og skriveferdigheter. Meta-analyser avdekket en betydelig negativ effekt på pedagogisk ytelse hos barn med ukorrigert hyperopi, sammenliknet med emmetrope. Leseferdighetene var også betydelig dårligere hos hyperope kontra myope barn. To intervensjonsstudier fant at lesebriller med pluss ga betydelig bedring av leseferdighetene. Konklusjon: Bevisene indikerer at ukorrigert hyperopi er assosiert med dårlig akademisk ytelse, men det trengs mer forskning for å vurdere effekten av plusskorreksjon.

I USA har mellom 15-20 % av skolebarna spesialundervisning. Det er ikke kjent hvor mange av disse som er forårsaket av synsproblemer, men man kan anta at spesialundervisning kunne vært unngått for noen av dem. Når man også vet at kostnadene knyttet til spesialundervisning er høy, ville dette antagelig spart samfunnet store utgifter.

Vi snakker ikke bare om kostnader direkte knyttet til undervisningen, men også kostnader knyttet til fremtidig bruke av velferdstiltak på grunn av reduserte jobbmuligheter. Man kan derfor si at skattebetalere betaler en høy pris for at vi ikke skjønner denne sammenhengen.

Enkelt forklart er målet for korreksjon av enhver brytningsfeil å lage et fokusert bilde 360 grader på begge netthinnene samtidig. Gitt plusskorreksjon skal være basert på flere målinger. Ved amblyopi og/eller strabisme hos små barn bør man press pluss, men ikke hos større barn eller der det ikke foreligger strabisme eller amblyopi.

Bruce Moore har også noen kjeppehester å komme med når det gjelder valg av endelig styrke: Det er viktig at man korrigerer nøyaktig styrke også ved anisometri og høy astigmatisme. Ellers vil man ikke gi synssystemet likt syn på begge øynene. Ikke underkorrigering for å forenkle tilvenningen, men

hvis man må redusere styrken, skal dette gjøres likt på begge øynene. Dette for å opprettholde binokulær balanse. En sammenlikning av tørr og våt skia kan si noe om grad av akkomodasjon. Og til sist: Husk at styrkene kan endres over tid, ettersom akkomodasjonen slipper.

GLASSES IN CLASSES

Statistikken viser at barn fra fattige områder i England har betydelig mindre muligheter for sosial forflytning, sammenliknet med resten av landet. Tallene viser at barn fra dette området, i aldersgruppen 5-11 år, ligger betydelig under gjennomsnittet når det gjelder til lese- og skriveferdigheter. En studie utført av Ministry of Justice viser samtidig at over halvparten av de innsatte i britiske fengsler hadde leseferdighet som en 11-åring.

Tall fra Bradford og Craven CCG viser at forventet levealder, samt forventet levealder med god helse,

Lee Turner

gikk kraftig ned mellom de rikeste og fattigste områdene. Ti miles er lik ti år kortere levetid og tjue år kortere levetid med god helse. Et barn som vokser opp i Manningham, som er det mest utsatte området i Bradford, er derfor betydelig mer sannsynlig å oppleve dårlig personlig eller familiær helse, dårlige boforhold og kriminalitet, og vil oppleve at det er vanskeligere å komme inn på en god skole.

Lee Turner fra Department of Education, Her Majestys Government, UK, spør seg selv hvordan vi har kunnet forsvare at barn skal miste muligheter til skolegang på grunn av området de vokser opp i? Sammen med, blant andre, Mark Mon-Williams fra University of Leeds og Bradford Institute of Health Research, UK, har han sett på årsaker, sammenhenger og muligheter for å jevne ut disse forskjellene. Dette prosjektet har vært mulig på grunn av to verdensledende ressurser i West-Yorkshire: Gode forskningsnettverk og eksisterende ekspertise på stedsbasert samfunnsanalyse

The Connected Bradford plattform er en sikker, skybasert og pseudonymisert plattform som kobler sammen databaser fra alle de offentlige tjenestene, lokale myndigheter og frivillige organisasjoner. Dette gir forskere mulighet til å se på mønstre i dataene som er innsamlet, og dermed også hvordan tilbud overlapper og samhandler. Målet er å gi kunnskap for målrettet, effektiv og evidensbasert bruk av ressurser til det beste for hver enkelt innbygger.

Ved hjelp av denne plattformen har man funnet at det har vært lite kommunikasjon mellom de ulike helsetjenestene, og mellom helsetjenester og skole. Samtidig har andre studier funnet en tydelig kobling mellom utdanningsnivå og helse.

I Bradford gjøres det synsscreening på alle førsteklassingene. De som har behov for det, blir så sendt til en optiker for videre utredning. Utfra denne blir det anbefalt briller etter behov, men det er opp til foreldrene å gjennomføre bestillingen av disse. I England dekkes briller til barn gjennom NHS, så økonomien til foreldrene skal ikke være en hindring. Allikevel er det tusenvis av barn som ikke får brillene de har behov for.

For oss optikere er det en kjent sak at det å lære seg å lese når en har en synsfeil kan være særdeles utfordrende. Lee Turner sammenlikner det med å gå gjennom gjørme. En kommer seg fremover, men det går veldig sakte, og det er veldig slitsomt.

Med prosjektet *Glasses in Classes* er det forsøkt å lage et system som fungerer for alle barn. Hva om man oppretter kommunikasjon mellom optiker

og skole? Noen ganger er de enkleste idéene de beste.

Data fra skolescreeningen og fra optiker blir delt med skolen/læreren. Der barnet har behov for briller, lages det ett ekstra par som skal ligge på skolen. Denne blir levert direkte til læreren og ikke via foreldrene. At barna har egne briller tilgjengelig på skolen har vist en positiv effekt for leseferdighetene hos barn, som en funksjon av sosioøkonomisk posisjon.

Prosjektet har hatt flere samarbeidspartnere, og støtte fra sentrale politikere har vært avgjørende.

Hva skal vi gjøre videre?

I Norge har vi en pågående studie: *The Southeast Norway vision and visuomotor study* (SNOW), som har fokus på barns utvikling av brytningsfeil, synsfunksjon og motoriske ferdigheter, samt hvilken interaksjon disse har med helse og læring. Dette er et delstudie i forskningsprogrammet Øyet og syn ved Nasjonalt senter for optikk, syn og øyehelse. Foreleserne fra Bradford skulle gjerne sett et samarbeid med dette studiet for å videreføre arbeidet med *Glasses in Classes*. ●

**«Reading is the gateway skill that makes all other learning possible.»
Barack Obama**

Mark-Mon Willians og Lee Turner på KVM (Foto: Rigmor Baraas)

DET VIKTIGE LYSET

TEKST OG FOTO: MERETE BØE

Årets tema var lys og syn i et folkehelseperspektiv. Det er viktig å ha søkelys på lys og øyehelse, og hvordan dette kan bidra til å fremme en bærekraftig utvikling. Her kommer en liten smakebit fra dag 1 og dag 3 av KVM.

ELDRE, GATELYS OG BILKJØRING

Hvor mange har ikke hørt eldre bekjente eller familiemedlemmer si: «Nei, vi får kjøre før det blir for mørkt». Etter å ha vært på forelesning med Wout von Bommel fra Nederland, er jeg egentlig glad for at mange sier og gjør dette!

Mye gatelys blander mye selv om dette er i tråd med standarden, men standarden for veibelysning er ikke god. Det er ikke nok å bare snakke om lysmengde, men også komfort ved kjøring og lysforhold. Det er like viktig å ha en jevn belysning. Gatelys gir lysspredning i cornea, linsa og retina. Dette oppleves som et slør i øyet. Denne lysspredningen øker med økende alder. Det er mellom 28–34 % av lyset som treffer retina hos en på

65 år, sammenliknet med en på 25 år. Dette medfører igjen at eldre personer detekterer objekter senere enn yngre bilførere. Mange får en lengre reaksjonstid og bør avpasse farten i forhold til dette.

Ved å operere katarakt på et tidligere tidspunkt, kan dette bedret situasjonen. Katarakt vil ha en direkte innvirkning på detektering av objekter i mørket. Det er derfor ikke bare en reduksjon i visus som bør indikere når en katarakt bør opereres.

Endring i visus er ikke forenlig med hvordan kjøring i mørket oppleves. Kontrastsensitivitet er en bedre test på hvordan kjøreopplevelsen oppleves. Det er viktig å informere pasientene om at redusert visus på ett øye fort kan endre plasseringen i veibanen.

Mye lysforurensning kommer fra veibelysning. Lysforurensning er et stort problem i alle europeiske land. Det påvirker natur og dyreliv på en uheldig måte. Dette er i konflikt med at mennesker liker mye lys. I enkelte land tilrettelegges belysning ute slik at lyssensitive dyr tas hensyn til. Det er flere land som blant annet forbyr hvitt lys da det har en uheldig påvirkning på enkelte dyr. Fargetemperaturen påvirker oss mennesker. Derfor er det ofte hvitt lys i produksjonshaller da dette gir økt effektivitet.

LYSDESIGN

Alle som jobber med lysdesign ønsker å skape gode lysforhold, både med tanke på lysmengde og jevnhet. Lyset skal tilpasses de personlige behov slik at en fungerer godt. Teknologi har blitt mye mer tilgjengelig og billig. Likevel har vi ikke alltid gode løsninger. Det er ikke bestandig gitt hvordan lyset skal programmeres og hvilken mengde som er nødvendig.

Det er forskjell på biologisk rytme og samfunnsrytme, dette kan igjen gjenspeile hvor mye lys vi foretrekker i løpet av en arbeidsdag. Her er det store individuelle variasjoner. Likevel viser studier at vi foretrekker noe mindre lys på morgenen og ettermiddagen, sammenliknet med midt på dagen.

Utfordringen i det 21. århundre er å ha tilstrekkelig lys ute hvor og når det er nødvendig, men samtidig påvirke natur så lite som mulig.

Foredragsholdere fra KVM: William Sheppard, Siv Aaseth Sandvik, Tina R. Johansen og Walter Yego (Foto: Rigmor Baraas)

KOMMUNIKASJON, MED VIBEKE SUNDLING

Selv om vi kommuniserer hver dag i mange ulike situasjoner, er kommunikasjon kanskje noe av det vanskeligste vi driver med. Personorientert kommunikasjon vil si å være en aktiv lytter, og forstå hva den andre personlig opplever som viktigst for egen del.

Hvem er det vi har i stolen? Hvordan takler vi usikkerhet, og hvordan ser det ut fra pasienten sin side? Får vi med oss det som er viktig?

Aktiv lytting er viktig. Ofte ønsker den vi kommuniserer med at vi bare skal lytte og ikke nødvendigvis komme med en løsning.

Det er viktig å optimalisere både syn- og hørselsforhold til alle pasienter. Bakgrunnsstøy en er vant med, er lettere å overhøre, men husk at for alle pasienten er bakgrunnsstøyen på et synsprøverom ukjent. Mange støtter seg veldig på munnavlesning, som kan være vanskelig under en synsundersøkelse.

Det er viktig å huske på at for noen er det utfordrende å ta en synsundersøkelse. Det kan være vanskelig å motta mye av informasjonen, men resultatet

kan også få store konsekvenser. Dette kan være relatert til økonomi, eller begrensninger i retten til å kjøre bil. En sitter med makt som optiker og det kan gjøre noe med hvordan man kommuniserer.

Vil pasienten ha informasjonene som kommer frem på et fundusfoto?

Det er viktig å legge til rette for at pasienten kan ta egne avgjørelser.

Hvis en tror en ikke vil lykkes med kommunikasjon, vil en heller ikke prøve eller trene på dette. Det er like nødvendig å trene på å kommunisere som å trene kliniske ferdigheter.

Det er gjort en studie som viser at det ikke alltid er samsvar med hva pasient og optiker oppfatter. Pasienten kan si at de har opplevd en endring i synet, hvor optiker oppfatter jeg trenger nye briller.

BEHOVET FOR UNDERSØKELSE AV SYNET ETTER HJERNESLAG

Vi har hørt det før. Men enda er det ikke like god kompetanse på synsområdet som på andre områder som blir evaluert under et sykehusopphold etter hjerneslag. Mange pasienter sitter med en følelse av at det er mer fokus

på andre kroppsfunksjoner enn synet. De er ofte usikre på egen vurdering av syn, men merker at det er noe. Det er derfor det er så viktig at lokale optikere kjenner til hvilke synshemninger som er vanlig i etterkant av et hjerneslag:

- Uklart syn/tåkesyn
- Dobbeltsyn
- Synsfeltutfall
- Neglekt/hallusinasjoner

Blant helsepersonell er kanskje neglekt den meste kjente synsutfordringen. Helsepersonell er veldig motivert til å lære mer om syn og enkle måter å teste synet på etter slag. KROSS gir et verktøy til å gjøre ulike tester av synet, men trykker også helsepersonell i hva de faktisk kartlegger. Det å faktisk avdekke en synsvanske gir større muligheter til å kartlegge synsvansken. Selv om de er henvist til en øyelege, er epikrisene vanskelige å tolke dersom en ikke har en synsfaglig bakgrunn. Dette er viktig for hva det faktisk betyr for pasienten og hvordan synet best kan rehabiliteres. ●

CLINICAL CONFERENCE

NORGE RUNDT

TEKST: KRISTIN SELAND ÁGÚSTSDÓTTIR FOTO: SPECSAVERS OG MORTEN BENDIKSEN (OSLO)

Specsavers Clinical Conference ble i høst arrangert digitalt, men i år var det i tillegg mulig å få delta på ulike Watch Parties rundt omkring i Norge.

Watch-party for optikere i Oslo

Jeg fikk muligheten til å delta på Rebel i Oslo den 5. oktober, og kan rapportere om god stemning, god mat og nyttige foredrag. Det ble også god tid til å sosialisere på tvers av ulike kjeder. Noe i hvert fall jeg alltid setter pris på.

Totalt var det 2400 påmeldte optikere til årets Clinical Conference. Av disse var til sammen 122 optikere på de ulike Watch Partiene i Oslo (56), Trondheim (31), Stavanger (15) og Bergen (20). I Førde var det ikke satt opp eget watch party av Specsavers sentralt, men dette ordnet likeså greit Specsavers Førde på egenhånd, og inviterte kolleger og naboer til egen butikk for å se. De fikk sågar Siri Vinjevoll fra Hjelpemiddelsentralen i Førde til å komme og holde et innlegg om de tre ulike støtteordningene for briller som NAV nå har.

Et av foredragene som ble vist i Oslo var «Use of OCT for the posterior and anterior eye» med dr. Marko Lukic, FEBO. Han jobber som overlege med spesialisering i retina og uveitt, og er tilknyttet Moorfields Eye Hospital i London. Han er eier og direktør i the European Medical Consultants, et av de ledende europeiske selskapene som spesialiserer seg på teleoftalmologi. I tillegg underviser han i oftalmologi

Styreleder Elisabeth Bjerke Egeberg i Norges Optikerforbund flankert av fastlege Lars Røssel Ødegaard på sin høyre side og oftalmolog Matti Seppänen på sin venstre side.

ved the Medical School of Zagreb, og for optometrister ved the University College of London.

Ifølge Marko viser det moderne OCT-bildet flere detaljer enn hva historien har klart å gjøre tidligere, og i løpet av et 45 minutters foredrag tar han oss gjennom en rekke tilstander som lettest differensieres ved hjelp av nettopp OCT. Deriblant Type 1 til 3 av choroidal neovaskularisering (CNV), epiretinal membran (ERM) og makulahull, samt fordelene ved bruk av OCT også på fremre segment.

KLOKE VALG FOR PASIENTENE

Dag to, torsdag 6. oktober, ble det holdt en paneldiskusjon der Norges Optikerforbunds egen styreleder, Elisabeth Bjerke Egeberg, deltok. Temaet for denne var «Preventative care in Optometry». I tillegg til Elisabeth bestod panelet av Pauline Schenk (moderator og Director of Professional Advancement, Nederland), Jiska Dam-Veldhoen (Professional Advancement Manager, Specsavers Nederland), Heidi Buchholdt (optikerkonsulent, Danmark), Lars Røssel Ødegaard (fastlege ved Åros legesenter AS, Norge) og Matti Seppänen (oftalmolog ved Terveystalo, Finland).

Takket være avansert bildeteknologi kan optikere nå oppdage øyesykdommer på et tidlig stadium. Ofte også før pasienten opplever symptomer. Men dette gir også optikeren et stort ansvar. Er det for eksempel greit å sjekke for øyesykdommer uten å spørre? Og hvordan skal vi best kommunisere de funnene vi gjør? Vedrørende spørsmålet om hvordan de ulike definerer forskjellen på forebyggende helsetjeneste og screening, var det rimelig konsensus i panelet.

Matti Seppänen viste for eksempel til at fundusbilder kan være med på at fastlegen kan avdekke kardiovaskulære sykdommer tidlig. Selvfølgelig kombinert med andre tester som fastlegen tar.

Elisabeth Egeberg snakket også litt rundt arbeidet Norges Optikerforbund gjør i forbindelse med «Gjør kloke valg»-kampanjen. Som helsepersonell er det viktig at vi vurderer om det å avdekke en øyesykdom tidlig har en preventiv effekt i forhold til fremtidig synstap. For det er jo en belastning for pasienten bare det å vite at man har en øyesykdom, som kanskje muligens en gang i fremtiden kan føre til synstap.

En annen ting som ble diskutert var om vi optikere er fornøyde med å kun gjøre refraksjon? Hva da med sam-

synsmålinger? Får vi gitt en skikkelig vurdering av synet og brillebehov/ oppfølgingsbehov uten å se på øyelinsen? Responsen fra panelet spriker litt ut fra hvilket land de jobber i da det er litt ulik praksis i Danmark, Norge og Nederland.

DU KAN FORTSATT SE FOREDRAGENE

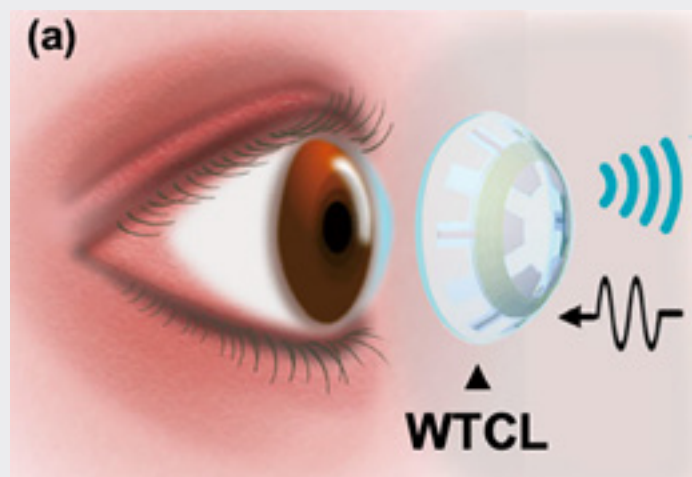
I løpet av disse to dagene, som dessverre havnet midt i høstferien for mange, ble det holdt mange interessante kurs og diskusjoner. Av andre temaer kan jeg nevne: The patient experience; delivering more than clinical expertise, Presbyopia and toric lenses og Clinical decision-making

Selv om du ikke fikk deltatt på Clinical Conference i år, eller tidligere, så er det mulig å se alle foredragene og paneldiskusjonene nå i ettertid. Alt ligger ute på viewpoint.online. Dette er Specsavers sin egen opplæringsplattform, men den er åpen for alle hvis man lager seg en bruker. Der ligger alle foredragene og paneldiskusjonene fra årets, samt tidligere års, Clinical Conference, samt en rekke andre foredrag. Det er også mulig å ta en liten «prøve» etter hvert kurs, for å sikre seg noen CET-poeng. ●

KONTAKTLINSE FOR BEHANDLING AV GRØNN STÆR

TEKST: INGER LEWANDOWSKI

I Kina er det nå utviklet en kontaktlinse som fortløpende måler trykket i øyet og skiller ut små øyedråper etter behov.

Forskere ved Sun Yat-Sen University i Guangzhou, Kina, har greid å utvikle en trådløs kontaktlinse som er både diagnostisk og terapeutisk, og som man håper etter hvert kan brukes i behandling av glaukomaspasienter. Fordi trykket i øyet kan variere mye i løpet av et døgn, er det viktig å kunne måle dette over en lang periode og gjentatte ganger, noe som er vanskelig ved vanlige kontroller på sykehus. I dag behandles pasienter med øyedråper for å redusere trykket i øyet, men medisineren er utfordrende blant

annet på grunn av diffusjonsbarrierene i hornhinnen og fordi den er avhengig av pasientens egen administrering.

Utfordringene i utvikling av den nye kontaktlinsen var i første rekke å få plass til et målesystem, et trådløst system og en medikamentlevering i en liten og tynn kontaktlinse. Men ifølge artikkelen greide de å utvikle et system for både IOP-sporing og utskilling av øyemedisinen Brimonidin, som bare skiller ut når det faktisk er behov for det.

Kontaktlinsene har så langt bare blitt utprøvd på kaniner, men man har stort håp om at de etter hvert vil kunne tas i bruk av mennesker. Man ser også for seg at samme system vil kunne brukes til behandling av andre sykdommer. ●

Kilde: Chen Yang et al. Intelligent wireless theranostic contact lens for electrical sensing and regulation of intraocular pressure, www.nature.com/naturecommunications

SYNSTAP KAN BETY JOBBTAP

TEKST: PRESSEMELDING NORGES BLINDEFORBUND

Mange som opplever synstap, må vente lenge på rehabilitering. Noen faller ut av arbeidslivet for godt.

En ny undersøkelse dokumenterer viktigheten av å ikke falle ut av arbeidslivet. Norges Blindeforbund mener dette er en tydelig marsjordre til myndighetene for å sikre at mennesker med synstap får rask og tilstrekkelig opplæring, og nødvendig tilrettelegging for å beholde eller komme tilbake til jobb.

– Mennesker som går ut av arbeidslivet, opplever at døren blir lukket bak dem. Dette betyr at dersom du havner utenfor arbeidslivet, er veien tilbake vanskelig, sier generalsekretær Per Inge Bjerknes i Norges Blindeforbund. Dette dokumenteres i en rapport som ble offentliggjort av Statistisk sentralbyrå i november.

– Synsproblemene mine har ikke vært til hinder for at jeg kan bidra i arbeidslivet, takket være ordningen VTAO, varig tilrettelagt arbeid i ordinær bedrift, sier Sølvi Nordbø. Hun jobber nå deltid ved Norges Blindeforbunds fylkeskontor i Hordaland.

LANG VENTETID OG MANGELFULLT TILBUD ETTER SYNSTAP

Mange venter svært lenge på å få nødvendig opplæring og rehabilitering etter et synstap, og tilbudet er svært mangelfullt. Dette er svært uheldig for menneskene det gjelder, og det betyr også at samfunnet går glipp av verdifull kompetanse.

– Du mister ikke arbeidsevnen dersom du mister synet, men du trenger å lære å gjøre en del ting på nye måter, sier Bjerknes.

Norges Blindeforbund mener systemet må innrettes slik at du får rask hjelp, og ikke mister relasjonen til arbeidsplassen din dersom du som arbeidstager opplever et synstap. Jo lengre tid det tar før du får opplæring og rehabilitering for å håndtere arbeidshverdagen som svaksynt eller blind, desto større er sannsynligheten for at du aldri kommer tilbake.

UFØRETRYGD MÅ VÆRE SISTE UTVEI

– Rapporten dokumenterer at personer med uføretrygd har en ekstra vanskelig vei inn i arbeidslivet. Samtidig vet vi at mange synshemmede blir uføretrygdet tidlig i livet. Norges Blindeforbund mener uføretrygd må være siste utvei for svaksynte og blinde. Særlig må det unngås at unge synshemmede tilbys uføretrygd, i stedet for tiltak som gjør mennesker i stand til å ha en jobb. De som av ulike grunner har redusert arbeidsevne skal selvfølgelig få uføretrygd og en god inntektssikring, men dette skal ikke være en «enkel» løsning for NAV og hjelpeapparat for å slippe å sette inn andre tiltak som opplæring og tilrettelegging, sier Bjerknes.

Per Inge Bjerknes er generalsekretær i Norges Blindeforbund

STOR MANGEL PÅ ARBEIDSKRAFT

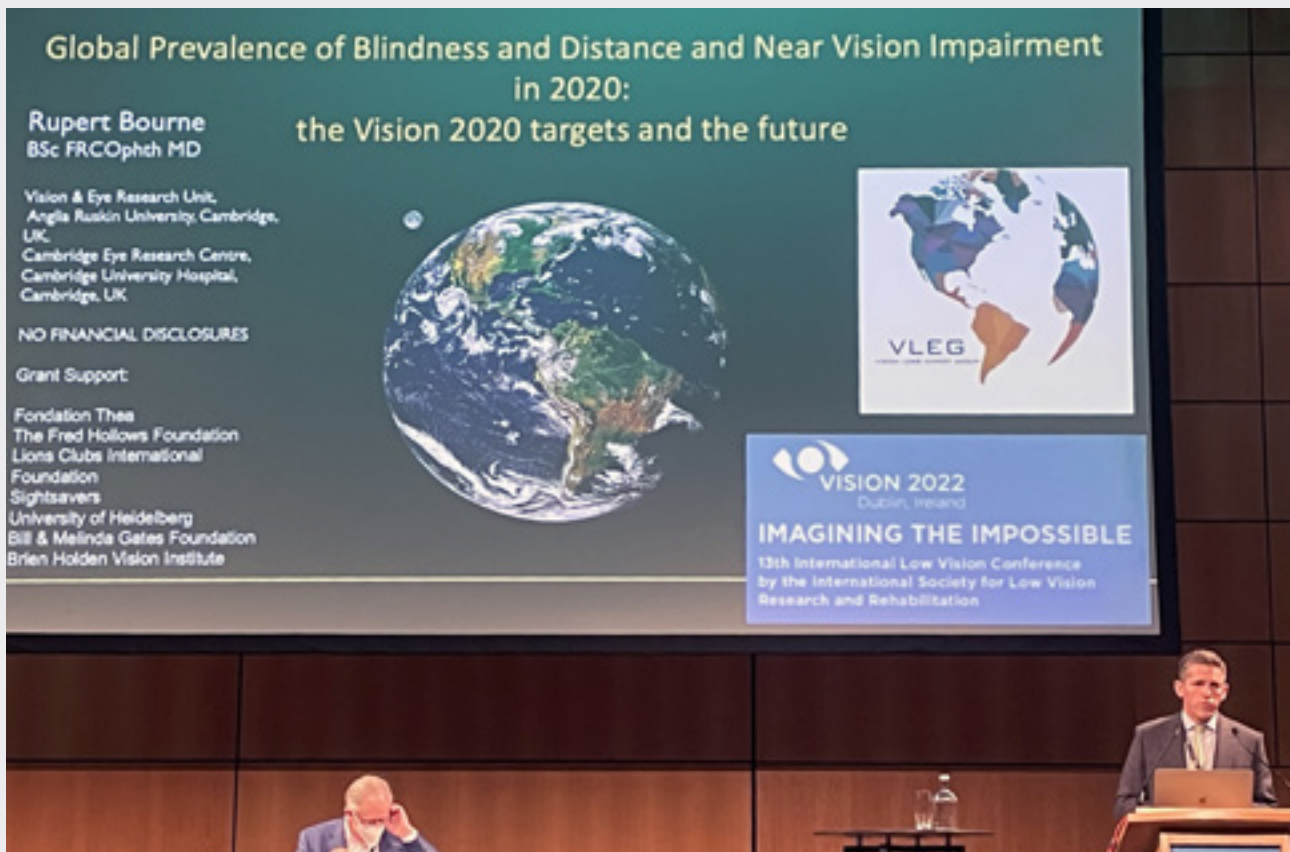
Næringslivet opplever mangel på arbeidskraft og relevant kompetanse. Samtidig ønsker så mange som 100 000 personer med funksjonsnedsettelse å komme ut i jobb, uten å få muligheten. Jo lengre samfunnet venter med å oppfylle folks rettigheter når det gjelder opplæring og rehabilitering, desto vanskeligere vil det være å lykkes med målet om et inkluderende arbeidsliv. Norges Blindeforbund forventer at kommunene, NAV og partene i arbeidslivet tar denne ballen nå. ●

(Kilde: Pressemelding fra Norges Blindeforbund)

VISION 2022

TEKST OG FOTO: ARNULF MYKLEBUST OG HELLE FALKENBERG

Det har aldri vært så mange unødvendig blinde i verden som nå. Tittelen *Imagining the impossible* ble en dekkende tittel for årets Vision-konferanse i Dublin.

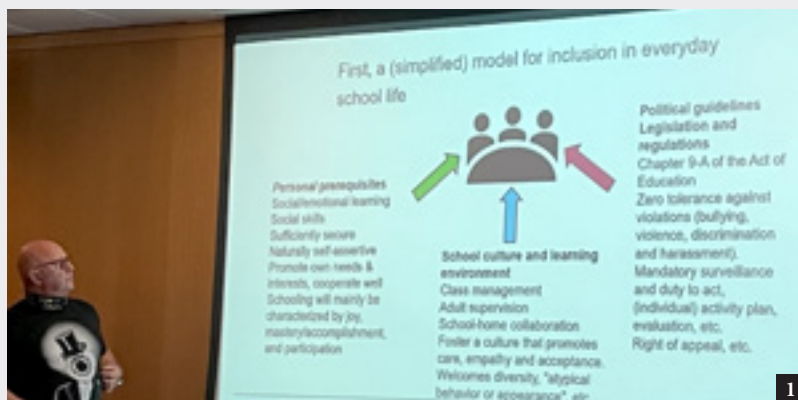

I 2017 lå alt til rette for at konferansen i Dublin skulle bli en av de virkelig store. Mange irer sto på stand i Haag for å promotere den, og siden det er allment akseptert i store deler av verden at 20/20-vision er det samme som godt syn, lå det mye god markedsføring bare i navnet, Vision 2020. Til tross for at dette navnet for lengst også var

tatt i bruk av Verdens helseorganisasjon (WHO) for å markere det året en skulle oppnå slutten på all unødvendig blindhet i verden, var det aldri noen diskusjon om bruken av det. Ironisk nok satte Covid en effektiv stopper for konferansen i 2020 – og det har aldri vært så mange unødvendig blinde i verden som det er nå. Undertittelen

«Imagining The Impossible» kan derfor være på sin plass på mer enn en måte.

Det er grunn til å anta at The Convention Centre Dublin, med plass til mellom fem- og sekstusen besøkende, må bookes i god tid. Designbygget fra 2010 ligger som et landemerke langs elva Liffey, som renner gjennom Dublin. Når en bestemmer seg for å

- 1) Arild Berglund – Resident of Vision 2022
- 2) Ian Bailey
- 3) Inger Berndtsson

leie hele senteret i nesten en uke, er det derfor også grunn til å anta at det er dyrt. Nå har det aldri vært spesielt rimelig å delta på Vision-konferanse, men når store deler av verden fremdeles sliter med reiserestriksjoner, og deltakerantallet krymper ned til rundt 400, som er en brøkdel av det vanlige antallet delegater, sier det seg selv at arrangøren må ha gått på en smell.

PÅ SPAREBLUSS

Delegater fra tidligere konferanser kunne dermed ikke unngå å se at dette var en konferanse på sparebluss. Ingen deltagerbag med oversiktlig program, ingen åpnings- eller avslutningsseremoni med hilser fra regjering eller president og spennende kulturelle innslag, ingen tilgang på mat og drikke utover papirposen med enkel lunsj, ikke en gang en blomsteroppsett ved hovedscenen. For enkelte av oss var imidlertid det totale fraværet av kaffe etter «coffee morning break» det mest utslagsgivende. Når programmet starter kl. 7.30 og varer til kl. 20 trengs det kaffe. Mye kaffe.

Antallet parallelle sesjoner var denne gangen redusert til fire, med tematisk inndeling: «Research», «Rehabilitation», «Applied Technology» og det litt kryptiske «Vision 2020/Surprise Room», som i praksis besto av alt som ikke passet inn under de andre titlene. Den samme inndelingen ble brukt på de 48 posterpresentasjonene. En fordel med begrensningene var ellers at det denne gangen ikke var overlapp mellom «Keynote» og øvrig program, slik at alle kunne få med seg disse. Av hensyn til alle som ikke fikk reist på konferansen, var siste dag gjort heldigital. Vi som faktisk hadde kommet oss til Dublin fikk imidlertid tilbud om å reise på ekskursjon til en av disse destinasjonene: Technological University Dublin, ChildVision/Fighting Blindness, National Council for the blind eller Irish Guide Dogs for the Blind. Alle deltakerne fikk heldigvis tilgang til det digitale materialet fra siste dag i etterkant.

KEYNOTES

Bare tre av disse denne gangen, men desto viktigere å få med seg. Første

ut var Dr. Pearse Keane, som fikk snakke til et relativt fulltallig publikum. Han er øyelege ved ikke helt ukjente Moorfields Eye Hospital, samt forsker og foreleser ved University College of London (UCL). Han kunne stolt røpe at han selv var ire og hadde startet sin akademiske karriere i nettopp Dublin. Temaet for forelesningen hans var kunstig intelligens i oftalmologien og hvordan det vil kunne påvirke øyeundersøkelsen. Keane har arbeidet mye med fluorescein-angiografi og Optical Coherence Tomography (OCT) – et instrument som på relativt få år har blitt vanlig også blant våre kolleger. Og selv om artifiell intelligens (AI) har vist seg å ha noen ulemper i praksis som man ikke registrerte på laboratorie-stadiet, har foreleseren klokkeetro på konseptet for å kunne bedre pasientbehandlingen. I 2016 startet Moorfields et samarbeid med verdens ledende AI-selskap, «DeepMind». Som del av dette deler øyesykehuset over en million anonymiserte netthinneskanninger med teknologiselskapet. Dette har så langt muliggjort automatisert diagnos-

Gode samtaler i pausene!

tisering av aldersrelatert makuladegen-
erasjon (AMD) og diabetes retinopati
(DR), men det er ingen grunn til å tro
at det stopper med dette. Potensialet
for fjerndiagnostisering og behandling
er naturligvis stort, men i motsetning
til flere av Keanes kolleger deler han
ikke frykten for at øyelegen vil bli over-
flødig. Det handler mest om å lære seg
å jobbe på nye måter og utnytte teknol-
ogien til pasientenes beste. Endringene
vil komme uansett, og foreleseren gikk
langt i å hevde at oftalmologien vil bli
den første grenen av medisinen som vil
gjennomgå fundamentale endringer på
grunn av kunstig intelligens. Det bør
ikke overraske noen at dette også vil
påvirke optometrifaget.

Professor (Gwyneth) Jane Farrar er
ansatt ved School of Genetics and
Microbiology, Trinity College i Dublin.
Hun er dermed den mest kortreiste
av «keynote-holderne» – hvis vi bare
hadde fått oppleve henne. Hun har en
imponerende liste av publikasjoner
bak seg, og har vært med å oppdage
genetikken bak flere netthinnelidelser.
Men det er kanskje spesielt utviklingen
av genterapi for slike lidelser, som har
vakt størst interesse blant publikum.
Tittelen for hennes forelesning var
da også (å) «Kaste lys over arvelige
retinale lidelser (IRDer): Belyse
genetiske etiologier - Designe behan-
dling». Covid var imidlertid ikke noe
en spøkte med i juli, men temaet ble

uansett godt ivaretatt gjennom et eget
symposium, hvor også nevnte Keane
deltok.

Tredje og siste keynote-bidrag kom fra
ingen ringere enn Professor Rupert
Bourne. Han er også øyelege med
bakgrunn fra Moorfields i London,
men leder nå Cambridge Eye Research
Centre. Bakgrunnen hans er primært
innenfor glaukom, men de siste årene
har han blitt berømt for de verdensom-
spennende studiene av synshemming
og blindhet i samarbeid med Verdens
Helseorganisasjon (WHO). Bourne
leder nemlig også «The Vision Loss
Expert Group» som består av over 100
oftalmologer og optometriste. Han
står oftest som førsteforfatter for denne
internasjonale gruppen, i publikasjoner
i særskilte tidsskrifter som The
Lancet. Temaet for forelesningen var
da også den globale byrden synstap
fører til, endringer i prevalens, årsaks-
sammenhenger og implikasjoner for
framtiden. Og det ser faktisk ikke helt
lyst ut. En aldrende befolkning verden
over forventes å føre til en tredobling
av antall synshemmede og blinde i
løpet av de nærmeste 30 årene; til
anslagsvis 700 millioner mennesker,
hvorav 115 millioner kan klassifiseres
som blinde. Gruppen har også vurdert
at bortimot 3 milliarder mennesker
om 30 år vil kunne karakteriseres som
synshemmede på nært hold på grunn
av manglende presbyopi-korrigerings,

hvis det ikke settes inn ekstraordinære
tiltak. Den gode nyheten er at om lag
80 % av årsakene kan forhindres eller
behandles, og den oppvakte leser har
trolig forstått at korrigerings- og ame-
tropier og presbyopi er en vesentlig del
av løsningen. «WHO's Global Action
Plan» ble lansert i 2018 og tar for seg
tiltak innenfor en rekke områder for
bedring av helse og livskvalitet verden
over. Det handler vel så mye om en
bedre fordeling og økning av viktig
fagkompetanse, som av økonomi, men
også om at det kan være langt mer

Helle Falkenberg og Tatiana Ghidirimischi

Gamle kolleger møtes igjen – Arrnulf Myklebust og Arild Berglund.

lønnsomt å hjelpe enn å la utviklingen fortsette i gal retning. Kanskje er det slik at det først er når økonomene kan forestille seg det umulige at utviklingen kan snu til det positive for oss alle?

NORSKE BIDRAG

Den skandinaviske delegasjonen var dessverre også langt mindre enn normalt på denne konferansen. Heldigvis sviktet ikke Norges Blindeforbund denne gangen heller, og vi fikk med oss en interessant forelesning fra psykolog Arild Berglund fra Statped, Fagavdeling Syn, om bl.a. oppvekst og identitet som synshemmet. Professor Helle Falkenberg stilte også som frontfigur på USN sin workshop om utvikling av evidensbasert tverrfaglig rehabilitering for synshemmede, sammen med Inger Berndtsson (Göteborgs universitet) og Arnulf Myklebust. Over 40 deltok, og etter en kort introduksjon og case, jobbet delegatene med refleksjon rundt de didaktiske spørsmålene: Hva gjør jeg, Hvordan og Hvorfor? Først for seg selv og så i mindre grupper. Praten gikk, og det var stort engasjement. Det var tydelig at det ga mening å diskutere og lære sammen med andre av samme og ulik profesjon.

Norske AbleCon stilte mannsterkt som en av hovedsponsorene til konferansen. Egil Edwin og Arnfinn Kalvenes sto tappert på stand gjennom hele arrangementet – til tross for at det meste av

utstyr sto fast i toll. Deltakerne fikk likevel god anledning til å stifte bekjentskap med noen av produktene. Ved å laste ned en app var det mulig å få lastet ned faglige presentasjoner i sanntid til mobiltelefon, nettbrett eller PC. Deretter kunne en forstørre, endre kontraster og farger eller få lest opp teksten på lysbildene. I tillegg til å lede an utviklingen av «usynlig lese-TV», har AbleCon engasjert seg i fjernundervisning for elever/studenter som av ulike årsaker ikke kan delta i ordinær klasseundervisning. Vår gode danske kollega og profilerte Neuro-optometrist Peter Smaakjær, er sammen med øyelege Tatiana Ghidirimski fra Moldova, ofte å se sammen med norske konferansedeltakere – som alltid like hyggelig. For konferanser handler jo også mye om å pleie kontakter og å treffe nye. Det er på ingen måte umulig å forestille seg i det landet hvor de lager Guinness.

Andre kjære gjensyn med Vision-ringreiv inkluderte Ian Bailey og Eli Peli. Forhåpentligvis kommer flere av de andre tilbake på neste års konferanse i Denver, Colorado. Da er temaet «Low Vision Rehabilitation Across the Life Span». Delegasjonen derfra kunne også lokke med 300 soldager i året, noe som ble besvart fra årets arrangør med at «I Dublin er du heldig hvis du får én». Det fikk vi. Så troen på det umulige lever fremdeles. 🍷

FAKTA

- Irlands hovedstad Dublin, var fra 5. til 8. juli i år vert for den 13. internasjonale Vision konferansen
- Konferansen har hovedfokus på synshemming og synshemmede, og arrangeres vanligvis hvert tredje år. Nå var det imidlertid gått hele fem år siden forrige samling i Haag, Nederland
- Tidligere konferanser har blant annet vært arrangert i Canada, England, Sverige, Malaysia og Australia, og allerede til neste år står Denver, Colorado for tur. Dermed søker en å holde på den opprinnelige 3-årsplanen ved å legge konferansen til USA for første gang på over 20 år
- Vanligvis samles godt over 1.000 deltakere med varierende yrkesbakgrunn fra hele verden, men både antall og spredning var vesentlig redusert denne gangen
- Den faste arrangøren, International Society for Low-Vision Research and Rehabilitation (ISLRR), hadde satt «Imagining The Impossible» som undertittel på årets konferanse
- Til tross for at den norske kontingenten også var nedskalert denne gangen, var den godt synlig både i selve programmet og blant utstillere og sponsorer

SYNSPEDAGOGIKK I LEGOLAND

TEKST OG FOTO: MERETE BØE

Nordisk Konferanse i Synspedagogikk arrangeres hvert 3 år. I år var det jubileum da det var den 10. konferansen i rekken. Det er klart det ble et forklaringsproblem til barn hjemme når mamma skal reise alene til Legoland. Det var jo og litt snodig å fortelle taxi-sjåføren at vi skal til Hotell Legoland når det er 4 voksne passasjerer. Men for et fantastisk sted å ha en konferanse, og for et bra program!

Klar for workshop med de fantastiske Lego Braille Bricks!

VEIEN TIL UAVHENGIGHET

Temaet for årets konferanse var samfunnsdeltakelse og inkludering. Vi lever i et samfunn hvor det stilles høye krav til det å være selvstendig og uavhengig. Hvordan kan profesjoner med synsfaglig bakgrunn bidra til å skape like betingelser for mennesker som er blinde eller svaksynte? Synspedagogikk er et tverrfaglig fagområde. Det siste innen forskning og læring, nettverksbygging, erfaringsutveksling, inspirasjon og kanskje kjøpe med et par pakker med lego, var målet for de 3 dagene på konferanse.

FOKUSER PÅ MULIGHETENE!

Merk dere navnet Morten Bonde, og skulle dere noen gang få muligheten til å høre på ham, så gjør det! Morten har levd deler av livet med normalt syn, men ble diagnostisert med RP (Retinitis Pigmentosa) som 29-åring, når karriere og etablering av familie så vidt var i gang. Han husker enda hvordan øyelegen så på ham med et trist uttrykk, og sa: «Jeg er redd du har RP, og det vil gjøre deg blind. Ikke nå, men en eller annen gang.» Familien fikk vite det, men egentlig ingen andre fikk vite om synsutfordringene. Løsning var da å ignorere dette.

Hvordan bruke Lego Braille Bricks i opplæring i punktskrift for barn, tips og triks.

Det å miste synet gradvis var ikke det største problemet. Morten utviklet ubevisst en indre stemme som stadig fortalte hva han ikke kunne gjøre. Dette resulterte i stress, sykemelding og en depresjon. Konferanser og jobbsituasjon ble et mareritt.

Det ble et vendepunkt da fokuset endret seg fra alt det han ikke kunne gjøre, til hva han ville ha ut av livet. Likevel er vi mennesker ikke skapt slik at vi klarer å endre personlighet, selv om vi ønsker å være annerledes. Mye av dette handler om hvordan vi ser og mestrer utfordringer. Store deler av livet opererer vi på autopilot, så strategien til Morten ble å reprogrammere autopiloten via 4 utfordringer på 4 måneder.

1. Negativt selvsnakk skal endres til noe positivt innen 5 sekunder.
2. Konfrontere redselen for at noe kan gå galt, ved å eksponere seg for situasjoner han fryktet.
3. Bli komfortabel i det ukomfortable, ved igjen å utsette seg for ukomfortable settinger.
4. «Dare to share», snakk om det!

Morten har nå sagt opp sin stilling i Lego-konsernet, etter å ha gitt ut et par bøker. Han skal nå bruke sin historie til å hjelpe andre. Som han selv sier har han gått fra å være den nesten blinde

mannen som ikke kunne se veien, til å bli den nesten blinde mannen som vil gå en ny vei og hjelpe andre til å finne mulighetenes vei.

UNIVERSELL DESIGN

Man kan ikke snakke om Universell design uten å snakke om tilgjengelighet.

I Danmark har 30 % av befolkningen mellom 16-64 år rapportert en eller annen form for funksjonsnedsettelse enten fysisk eller psykisk.

Universell design er å legge til rette for det å være menneske. Vi bør slutte å legge til rette for enkelte grupper, men gjøre det tilgjengelig for alle. Det er like viktig å kunne komme inn i et rom som å kunne være i rommet. Det vil si at lys, lyd og akustikk må være universelt utformet, på samme måten som tilgjengeligheten med ramper. På den måten lager vi arenaer tilgjengelig for alle, uavhengig av funksjonsnedsettelse.

Hvor mange har ikke vært på en flyplass, en cafe eller en resepsjon hvor det er høye bord, hvor en enten skal stå eller sitte på en barkrakk. Dette er ikke bord egnet for rullestolbrukere. Eller hvordan er egentlig belysningen på kjøpesentre eller i idrettshaller?

Noen ganger er det en løsning for alle, men som regel er det mange ulike løsninger avhengig av menneskets behov.

DET VISUELLE SENSORISKE SYSTEMET ETTER HJERNESLAG

Dette er et tema som ofte er på agendaen på flere konferanser. Det er viktig at vi minnes på dette da synsvanskene ofte er usynlige og pasienten selv ikke er bevisst problemene. Det er ikke tilstrekkelig å spørre om en har vansker med synet. En må gå mer inn i det, som å spørre direkte om ulike situasjoner. For eksempel kan lesing være vanskelig, selv om en ikke opplever det som en synsvanske. Det å vise forståelse for de ulike utfordringene som oppstår ved ulike synsfeltutfall, er viktig for pasientene dette gjelder. Motoriske vansker kombinert med synsvansker gir også store utfordringer.

Høyre homonym hemianopsi gir konsekvenser for lesing, ved at det blir vanskelig å forberede neste øyebevegelse, men enkelt å finne neste linje. Venstre homonym hemianopsi gir utfordringer med å finne startpunkt på neste linje.

Skader i den ventrale strømmen gir vansker med å kjenne igjen fasonger og objekter. For å gjøre sakkadiske bevegelser som er frivillige bevegelser, involveres mange områder i hjernen, og lesing blir dermed ofte en sårbar ferdighet etter et hjerneslag. Det okulo-motoriske systemet er komplekst. For eksempel når vi tegner en enkel strek

Mingling i utstillingsområdet. Mange kjente produkter og noe nytt.

over et ark, brukes alle deler av hjernen til denne oppgaven.

Flere opplever afasi, vansker med språk, etter et hjerneslag. Ved kommunikasjon med personer med afasi, er det viktig å bruke nøkkelord og å oppsummere. Dette bør en også huske på i synsprøverommet, da dette kan være en situasjon med mye informasjon for pasienten.

Kunnskap om synsbanenes vei er nødvendig for å kunne knytte dette opp til synsfeltutfallet hos pasienten. Det er også viktig å vite noe om årsaken til skaden i hjernen, da ulike skader gir ulike konsekvenser. Tumorer presser og vokser og medfører andre skader og konsekvenser enn slag. Mange traumatiske skader i front gir synsvansker da synssenteret rammes av rystninger etter traume.

Det er viktig å kartlegge pasientens styrker og svakheter, og det er viktig å fokusere på styrkene.

Flere pasienter har erfaring med at synet ikke blir tilstrekkelig kartlagt hos helseforetakene. Øynene blir ikke undersøkt på samme måte som armer og bein etter et hjerneslag. Det er viktig å få plassert ansvaret for synsundersøkelser, og her har optikere en viktig rolle. Det å informere om hjerneslag er også viktig. Det er ikke uvanlig at symptomer på slag misforstås, og at en går og legger seg istedenfor å ringe etter hjelp. Trening av binokulært syn er noe som fungerer etter et hjerneslag. Ny teknologi gir også mange nye muligheter.

Hva som er viktig for hver enkelt pasient, avhenger av interesser og aktiviteter.

SOSIALKOMPETANSE

Sosiale ferdigheter er helt nødvendig for at vi skal kunne tilpasse oss hverandre og fungere i en gruppe eller et samfunn.

Mange studier viser en sammenheng mellom ensomhet og sosial kompetanse. Forskning viser også at svaksynte barn har færre venner enn andre barn.

Har vi gode sosiale ferdigheter, har vi også ofte et godt sosialt nettverk. Det er viktig å ha en god buffer for ikke å utvikle psykiske vansker, eller sperre for å søke hjelp når en trenger det.

Sosial kompetanse er veldig kompleks og følger ikke et mønster. Dette gir flere utfordringer hos unge med nedsatt syn. Sosiale ferdigheter utvikles mye ved å observere andre. Både nonverbal og verbal feedback utvikler vår sosiale kompetanse, men det må også øves.

Det er forskjell på sosiale ferdigheter og sosial kompetanse. Mange av de byggeklossene som er nødvendig for å utvikle sosiale ferdigheter, blir borte ved nedsatt syn. Det viktigste er kanskje at man mister den nødvendige nonverbale feedbacken man trenger for å justere seg.

Mange med nedsatt syn kan fortelle at de hører på tonefallet når noen mister interessen i en samtale.

Alt en vil være god på må øves på. Etter pandemien var det mange som kjente på det med å være ute blant folk igjen. Vi måtte øve litt.

Det å være menneske er det å være sosial, og det endres ikke selv om en har nedsatt syn.

ET VARIERT OG GODT SAMMENSATT PROGRAM

Det var 3 flotte dager med faglig input som ble avsluttet med Daniel Kish. Kish bruker ekkolokasjon til å se omgivelsene. Dette åpner opp en helt ny verden for hva blinde kan se, ved at en får et mentalt bilde av omgivelsene. Dette er noe alle kan benytte, og mange gjør det ubevisst. En trenger ikke å ha lært dette som barn, eller ha et spesielt talent. Kan en lære ekkolokasjon bare halvparten så godt som de med et virkelig talent, har en allerede et enormt fortrinn. Selv blinde får en aktivitet i visuell cortex. Hjernen vil da «se» omgivelsene, selv om denne delen aldri har vært benyttet.

Mange går og venter på Artificial Vision (AV), men dette er heller ikke for alle. Derfor vil det være en enorm hjelp å jobbe med ekkolokalisering som en form for syn.

Mange norske leverandører og deltakere var tilstede, og kollegaer deltok med foredrag, posterpresentasjoner og workshop.

Neste konferanse er i Norge i 2025, og optikere har absolutt mye nytte av å delta på en konferanse i synspedagogikk!

ØYNENE ER HJERNENS FORLENGELSE

TEKST: INGER LEWANDOWSKI

Forskning viser at ved å studere øynene kan det avsløres tegn på sykdommer som schizofreni, alzheimer og multippel sklerose lenge før de bryter ut. Det nyeste er at man i øynene også kan avsløre tegn på ADHD, autisme og risiko for hjertestans.

Alzheimer viser seg i blodårene i øyets netthinne. Blodkarene i øyet er en forlengelse av blodkarene i hjernen, og når alzheimer bryter ned vev i hjernen vil blodkar i øyet også bli ødelagt. Fortsatt leter forskerne etter en metode som er presis nok for å oppdage tegn på sykdommen.

Risikoen for hjertestans skal det ifølge ny forskning også være mulig å oppdage ved å se på bilder av øyets netthinne. For å finne sammenhenger matet forskerne et dataprogram med bilder av netthinner og hjerter

fra 5663 personer med formål å finne sammenhenger i bildene ved hjelp av kunstig intelligens. Etter hvert ble teknologien bra til å oppdage endringer i pumpefunksjon og størrelse på det venstre hjertekammer, noe som er forbundet med økt risiko for hjertesykdommer.

ADHD OG AUTISME KAN SES I BARNES ØYNE

Ny forskning i Australia har funnet bevis for at man også kan finne de første tegnene til autisme og ADHD hos barn i øynene deres. En studie viste at

barn med ADHD hadde mer elektrisk aktivitet i netthinnen, mens barn med autisme hadde mindre. Svingningene i øyets elektriske impulser skyldes endringer i hjernen hos personer med utviklingsforstyrrelser. Oppdagelsen kan være starten på en raskere diagnose og dermed raskere hjelp til barn og unge. «I bunn og grunn ser vi på hvordan øynene kan hjelpe oss med å forstå hjernen» uttalte en av de australske forskerne. ●

© Colourbox

Kilder: Artikler fra Illustrert Vitenskap: «Øynene dine avslører om du får alzheimer», «Øynene dine avslører risikoen for hjertestans», «Øynene kan avsløre om barn har ADHD eller autisme»

NORSK FAGMILJØ BIDRAR I RP-FORSKNING

TEKST: DAG ØYVIND OLSEN FOTO: NORGES BLINDEFORBUND

1500 nordmenn lever med den genetiske øyesykdommen retinitis pigmentosa (RP). For mange er det ensbetydende med stort synstap. Men pågående forskning kan gi nytt håp.

Tett av interesserte og RP-pasienter på seminar på Litteraturhuset i Oslo

Norges Blindeforbund hadde i høst trommet sammen et stort panel som ga viktig og oppløftende nyheter om hva som skjer innen forskning og utvikling av behandling for ulike grupper pasienter med genetiske øyesykdommer. Faktisk er det slik at forskere verden over jobber med genforskning innen netthinnesvikt. Det kan gi nytt håp for en del RP-pasienter.

Norge har et fagmiljø som driver slik forskning innen RP og netthinnesvikt. Det er imidlertid stor individuell forskjell i sykdomsutviklingen ved RP. Noen får påvist tilstanden som barn og unge, mest vanlig er det å få diagnosen

i yrkesaktiv alder. Mens sykdommen utvikler seg til blindhet for mange, kan andre beholde en synsrest hele livet. Siden det er 69 gener som fører til RP, er utviklingen forskjellig.

Stamcelleforskning som kan etablere nye fotoreseptorer i netthinnen eller holde liv i eksisterende fotoreseptorer, er under utprøving. Det har vist seg at å gjenopprette tapt syn er mye vanskeligere enn å bevare syn før synstap.

GENTERAPI HJELPER NOEN

Øyeavdelingene ved universitetssykehusene Haukeland og Ullevål er sentrale i forskningen, og Josephine Holtan fortalte om veien til behandling.

Det er 19 ulike typer stavtappdystrofier som gir den genetiske basen for RP. I dag er behandling med Luxturna godkjent. Dette er en engangsbehandling der medisinen plasseres under netthinnen. To andre typer genterapi har ikke hatt samme suksess.

– Pasientene beskriver effekt av behandlingen, men de kliniske målene oppnås ikke.

Veien til behandling går gjennom å identifisere pasienter som er riktige for behandling og måle effekt, og det gir grunnlag for økt viten om sykdommen på alle nivåer. Det er et ønske med et nasjonalt register.

«Vi trenger å vite den genetiske feilen, slik at vi kan stille en mer nøyaktig diagnose»

Cecilie Bredrik, Haukeland universitetssjukehus.

- 1) Rolf Lund fortalte om om pågående studier for pasientgruppen ved Eikholt, nasjonalt ressurscenter for døvblinde arbeid
2) Martin Smedstad fra RP-foreningen ga en gjennomgang av forskning og status i Norge.

Cecilie Bredrup fra Haukeland universitetssjukehus sier forskningen er i en rivende utvikling der genomsekvensering kan stille presise diagnoser som gir en helt annen forståelse av sykdommen enn tidligere.

– Vi trenger å vite den genetiske feilen, slik at vi kan stille en mer nøyaktig diagnose. Spørsmålene fra pasientene er mange: Bli jeg blind? Hvordan vil synet utvikle seg? Hva med mine barn?

SKJULER SYNSTAP

Gry Berg fortalte om hvordan det er å leve med RP. Hun fikk diagnosen i 2004, selv om hun allerede et par år tidligere hadde mistet mye syn. Men det var hun ikke villig til å akseptere.

– Det gikk ikke å gå ut når det var mange til stede, jeg unngikk sosiale sammenkomster og gikk sjelden i matbutikken.

Hun fant stadig på unnskyldninger når ting gikk galt, som da hun tok feil jakke. Hun gjorde alt for å skjule synsnedsettelsen.

Det er først når man erkjenner situasjonen og aksepterer den, at man kan komme videre.

– Det hjelper ikke at vi ikke vet om vi kommer til å miste synet. Men det du aksepterer, det kan du gjøre noe med. RP kan styre hverdagen vår, men det handler om å ta kontroll over egen tilværelse, ta i bruk hjelpemidler.

For Gry ble redningen både erkjennelse og rehabilitering. Mobilitetsopplæring ga henne selvstendigheten tilbake igjen. Endelig kunne hun gå ut igjen når det var mørkt.

– Med mobilitetsopplæring opplevde jeg meg selv som mindre blind. Jeg lærte å bruke lommelykt og hodelykt på riktig måte.

Hun synes det er viktig å møte andre med RP, andre som har vært gjennom det samme.

– Når man lærer seg mestringsstrategier som gjør at man kan takle hverdagen, da endrer livet seg. ●

FAGUTVALGET
INFORMERER

FAGUTVALGET INFORMERER

- De to nye retningslinjene R24 *Undersøkelse av pasienter med hjerneslag eller traumatisk hjerne-skade* og R25 *Hygiene ved klinisk arbeid* har nå blitt godkjent av styret. Disse vil derfor snart være tilgjengelige på nettsidene til NOF.
- R23 *Refusjonsrettigheter* er under oppdatering. Denne er straks klar for godkjenning av styret.
- Forslaget til ny retningslinje R26 *Undersøkelse av pasienter med tørre øyne* er i disse dager på vei ut på høring hos et knippe optikere og øyeleger.
- Fagutvalget har gjort en ny vurdering og gjennomgang av R14 *Anbefalt hyppighet av synsundersøkelse*, og det er ikke funnet behov for å gjøre endringer i denne per nå.

OPTIKERE I AKADEMIKERFORBUNDET (OiA) : ARBEIDSTAKARORGANISASJONEN FOR OPTIKARAR

Optikere i Akademikerforbundet (OiA) er ein nyoppretta arbeidstakarorganisasjon i eit veletablert forbund som skal jobbe for optikarens kvardag. I privat sektor er det få optikarar som er organisert i dag, og ein yrkesaktiv optikar har få rettigheter gjennom tariffavtaler. Ein tariffavtale er ein avtale mellom ei bedrift og ein arbeidstakarorganisasjon som tar for seg arbeids- og lønnsvilkår, eller andre arbeidsforhold. Å vera samla i ein arbeidstakarorganisasjon gir betre forutsetningar for ryddige og ordentlege arbeidsforhold. I tillegg til dette vil OiA også jobbe for å betre det generelle lønnsnivået til optikarar. Me i OiA ønsker å jobbe for ein meir organisert bransje som eit felles gode for både arbeidstakar og arbeidsgivar. Det er på tide at me finn eit fellesskap i ein interesseorganisasjon som jobbar for optikarens arbeidsforhold.

KJERNESAKER

Me har følgande kjernesaker:

- Tryggleik i arbeidslivet etter fullført studie: OiA ønsker å vera ei støtte for nyutdanna optikarar i møte med arbeidslivet.
- Kompetanseheving skal lønne seg: OiA meiner at optikarar som tar vidareutdanning skal få ei lønsmessig uttelling for den økte kompetansen dei tilfører verksemda.
- Betre lønns- og arbeidsvilkår: OiA skal jobbe for gode lønns- og arbeidsvilkår i verksemdene og styrke retten til å forhandle på dette. Eit mål i dette vil vera å etablere tariffavtaler.

Gjennom OiA vil optikarar få råd og rettleiing på heile lov- og avtaleverket som regulerer det norske arbeidslivet. Akademikerforbundet har kompetansen til å hjelpe medlemmane med utfordringar som er sær eigen for optikaryrket.

OiA vil jobbe aktivt for å løfte lønnsnivået gjennom individuelle forhandlingar på arbeidsavtaler og kollektive forhandlingar der det er mogleg. Studentutvalget i Akademikerforbundet fokuserer på oppfølging av studentane på Kongsberg slik at dei har den støtta dei treng inn i arbeidslivet og kunnskap om sine rettigheter.

OiA OG NOF

Som optikarar sjølve kjenner me på eit sterkt fagleg engasjement i optikarmiljøet generelt. Norges Optikerforbund (NOF) er ein viktig interesseorganisasjon for optikere, med eit brennande engasjement for medlemmane si faglege utvikling og fagpolitiske interesser. På NOF sitt landsmøte i april var det stor einigheit om at NOF ikkje skulle vera ein arbeidstakarorganisasjon. Den viktigaste oppgåva for forbundet er å jobbe for faget. Derfor meiner me at OiA vil vera ein god samarbeidspartner for å representere den arbeidslivsretta delen av optikarens kvardag. Me har allereie hatt innleiande møter med styret i NOF, og gleder oss til vidare samtalar. Styret i OiA er også i kontakt med Synsinformasjon (SI) då dei er den viktigaste koplinga til optikarbransjen i dag.

Me i OiA ønsker alle nye medlemmar hjarteleg velkomne til fellesskapet, og gleder oss til vidare arbeid. Til dei som lurar på om det kan vera lurt å melde seg inn: Ta ein tur inn på nettsidene våre, og spør oss om det du måtte lure på. Me håper du som optikar ser nytta av å samlast i ein arbeidstakarorganisasjon som jobbar for vår arbeidskvardag.

På vegne av interimstyret i OiA:

Magnhild Holven

SPORTSBRILLESATSING FÅR INNOVASJONSSTØTTE

En nyskapende norsk optikerbedrift vil finne en effektiv og rimelig metode for spesialtilpassing av briller til idrettsutøvere. Nå får prosjektet innovasjonsmidler fra DOGA.

Totalt 500 000 kroner skytes nå inn i prosjektet til Kaibosh gjennom Designrevet Innovasjonsprogram (DIP). Pengene skal sørge for at innovasjonsprosjektet tuftes på designmetodikk og brukerstudier.

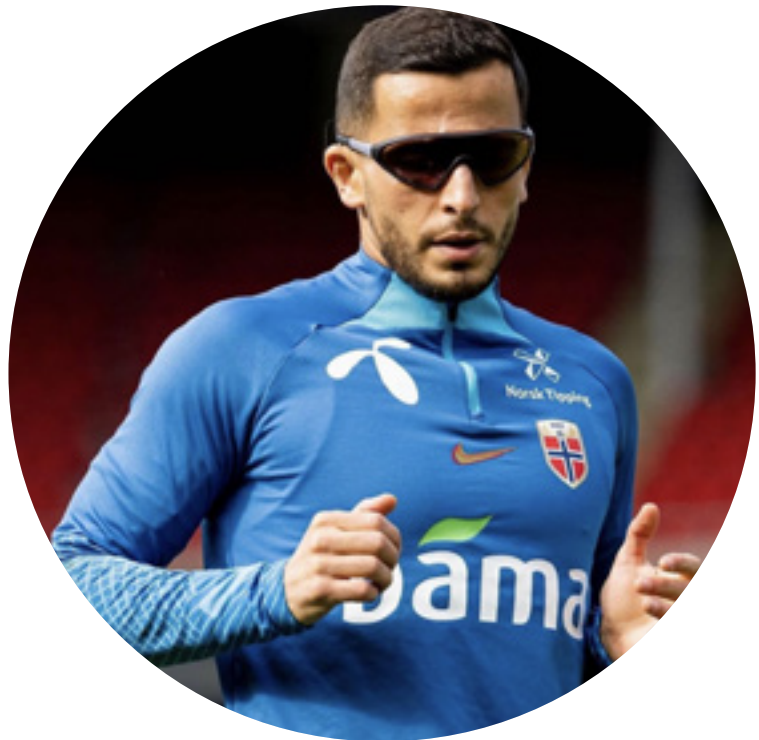
– Designrevet innovasjon betyr bedre og mer bærekraftige produkter og tjenester.

Årets DIP-utdeling er nummer 13 i rekken, og 86 bedrifter har søkt om 42 millioner. En fagting jury har hatt en tøff jobb med å velge blant mange sterke innovasjonsprosjekter. Med andre ord er det godt gjort å komme gjennom nåløyet, slik Kaibosh har gjort med sitt prosjekt, sier prosjektleder Anne Elisabeth Bull i Design og arkitektur Norge (DOGA).

BRILLER SOM IKKE KOMMER I VEIEN

Hvert år får tusenvis av nordmenn øyeskader. Hele 90 prosent av disse kunne vært unngått med briller på nesen, ifølge den norske optikerbedriften Kaibosh.

Toppidrettsutøvere er en høyriskogruppe for øyeskader, men mange utøvere opplever at brillen ikke passer eller kommer i veien. Derfor ønsker Kaibosh nå å satse på spesialtilpassede sportsbriller. Med hjelp fra K8 Industriedesign skal de lage et system for

Fotballspilleren Omar Elebdellaoui med Kaibosh-briller. Foto: Kaibosh
(Kilde: Pressemelding DOGA/Pressenytt)

å tilpasse sportsbriller slik at de ikke hindrer ytelsen til idrettsutøveren. Designerne skal bruke maskinlæring og 3D-teknologi for å forme brillen etter anatomi, behov og bruksformål.

Juryen mener dette er et godt eksempel på at bruk av design i innovasjonsarbeid kan gi konkurransefortrinn.

«Prosjektets tilnærming til produksjon og tilpassing av briller kan gi økt livskvalitet for brukere med særlig behov. De har ambisjoner om eksport av et system for lokalproduserte varer. Dette kan gi økonomisk gevinst uten å gå på bekostning av miljøet,» skriver juryen.

DESIGN REDUSERER RISIKO OG ØKER TREFFPROSENTEN

Nå deler DOGA ut 8,5 millioner kroner for å støtte bruk av designmetodikk i idéutviklingsfasen til 18 nyskappingsprosjekter. Hensikten er at nye produkter, tjenester og konsepter tuftes på de reelle behovene til brukere og samfunn.

– Designrevet innovasjon gir dyp forståelse for de reelle behovene til kunder og brukere, og avdekker ofte helt nye muligheter. Dermed kan både bedrifter, organisasjoner og myndigheter skape langt bedre og mer treffsikre produkter og tjenester, sier Bull. ●

(PRESSEMELDING)

JULEBREV FRA NOF

KJÆRE OPTIKERE OG OPTIKER-VENNER

Jula står for døra og da tar jeg gjerne et blikk tilbake. Hva er jeg takknemlig for i året som har gått? NOF er i et nytt arbeidsår, med store omveltninger både økonomisk og organisatorisk. Jeg føler stor takknemlighet til det nye styret og administrasjonen, som virkelig har bidratt med kloke tanker og kreativt arbeid for fremtidens optometri.

Akkurat som jula har NOF mange tradisjoner som er verdt å ta vare på, og samtidig noen tradisjoner som kanskje bør utfordres. Da vi startet på det nye styreåret i juni, gikk vi gjennom hva som er viktig å ta vare på og hva vi gjør klokt i å endre. Konklusjonen på dette arbeidet var enkel, vi ønsker å gjøre mer av alt. Med gode prioriteringene har vi fokus på at det må være enda mer interessant å være NOF-medlem, og vi ønsker å bidra til at flest mulig ønsker å forbli optiker hele sin yrkeskarriere.

For å få dette til trenger vi å utvide tilbudet vårt. Vi trenger økt kommunikasjon og modernisering. Nytt av året er et månedlig nyhetsbrev, og vi jobber med å få til lokale og digitale treffpunkter. NOF håper å engasjere flest mulig til å delta i aktiviteter. Vi ønsker å arbeide for et godt arbeidsliv og bidra til å bygge en optiker-karriere som utvikler seg. Alle disse tingene er vi godt i gang med.

Vi har brukt første halvår til å se på målgrupper og gode tiltak. Senest i november hadde vi et kick-off for «NOF ung». Dette arbeidet springer blant annet ut fra saker på landsmøtet i 2022. NOF ung er en ny undergruppe i NOF, som skal være spesielt for optometri-studenter og nyutdannede optikere siste 5 år. Denne gruppen optikere har egne behov i oppstartfasen, og de vil møte nye utfordringer i arbeidslivet som trenger langsiktig politisk arbeid. Responsen fra studentene som var først ut på kick-off, var overveldende positiv. Møtet skapte stor entusiasme både i styret, i administrasjonen og blant våre kommende optiker-kollegaer. Vi gleder oss til neste kick-off med nyutdannede optikere like over nyttår.

NOF etablerer en ny økonomisk plattform. NOF setter stor pris på mange gode støttespillere og samarbeidspartnere. I tillegg til at mye skjer i våre eksisterende underutvalg, har vi etablert enda to nye undergrupper. Disse vil dere bli mer kjent med i året som kommer. Arbeidsforhold og trivsel, og digitalisering og modernisering er del av dette arbeidet. Vi ønsker å være aktuelle for både hverdags-optometri og avansert optometri.

Vi har også hatt noen spennende debatter. Styret har for første gang diskutert vurdering av ny profesjonstittel. Er tiden moden for å endre til optometrist? Noen vil nok si overmoden, mens andre ser store verdier i optiker-tittelen eller bruk av begge titler. Debatten har foregått i mange år, og ser vi til nabolandet Danmark så har de innført optometrist.

Jeg gleder meg til å se flest mulig på landsmøtet denne våren og andre mulige treff, og hører gjerne din mening om hva NOF bør være for deg!

Med dette ønsker jeg dere en riktig gledelig og fredfylt jul og et spennende nytt optometri-år!

*Beste julehilsener fra
Elisabeth Bjerke Egeberg
Styreleder*

NYHET FRA NOF! Betal medlemskapet med AvtaleGiro

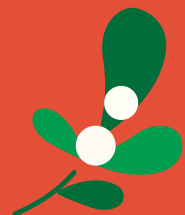
Endelig kan vi i NOF tilby månedlig betaling.
Med avtalegiro kan du få månedlig automatisk trekk som et nytt alternativ.

Andre muligheter er som før vipps, faktura på epost eller i postkassa.
Det er kun ved avtalegiro du kan få månedlig betaling.

Alle detaljer rundt løsningen vil komme i nyhetsbrev
på epost til medlemmene.

*Optikeren ønsker
alle våre lesere
en riktig god jul og
et godt nytt år!*

Vi i Carisma Optikk søker deg som

VÅR NYE OPTIKER

Arbeidssted blir først og fremst vår butikk på Flisa, men vi har behov for at du er fleksibel og kan trå til i våre andre butikker også.

Du kommer til å jobbe sammen med vår dyktige optiker Marina Rønning MSc. I samarbeid vil dere dele timebok slik at du vil følge din kunde gjennom hele prosessen hos oss.

Arbeidstid vil være fra kl. 09.00 til kl. 17.00 mandag til fredag.

Fremtidig medeierskap i Carisma Optikk er ønsket for riktig person.

Marina Rønning (mob. 980 26 486) og **Camilla Kjelland Verngård** (mob. 907 38 281 eller e-post camilla@carismaoptikk.no) ser frem til å høre fra deg!

Carisma Optikk
for gode øyeblikk

ELVERUM • FLISA • LØTEN • TRYSIL
carismaoptikk.no

www.pressis.no

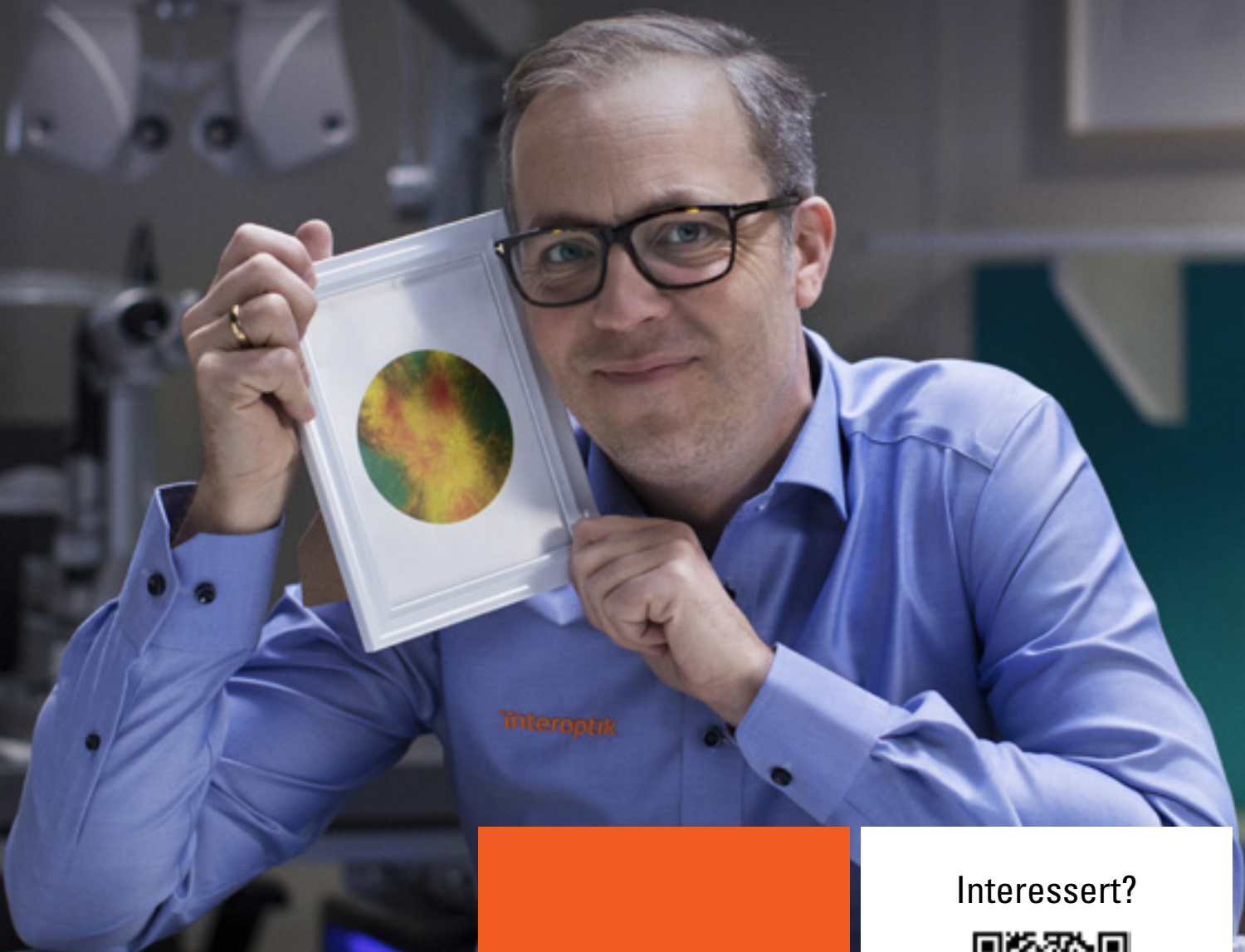

Har du en Interoptiker i deg?

Brenner du for faget og deler vår visjon om å **bli kundens personlige optiker?**

Som Interoptiker kan du tilpasse synsundersøkelsen personlig til hver enkelt pasient. Det settes av god tid til hver synsundersøkelse så du får brukt din verdifulle kompetanse til å gjøre det du kan best – en synsundersøkelse er tross alt ikke gjort unna på et blunk.

Interoptik har som mål å ha det beste utstyret. Derfor kan du tilby dine pasienter spesialtilpasset synsundersøkelse med den nyeste teknologien på markedet. Med tilgang til både optomap og OCT har du de beste forutsetningene for å avdekke tegn på øyesykdom på et enda tidligere stadium.

interoptik

Sjekk hvem
Interoptik er!

Interessert?

interoptik

DET FINNES OPTIKERE. OG DET FINNES INTEROPTIKERE.

Interoptik
har Norges
mest fornøyde
optiker kunder

Interoptik best av fire optikerkjeder i Norsk Kundebarometer 2021.
Et forskningsprosjekt ved Handelshøyskolen BI. www.kundebarometer.com

Sammen for bedre øyehelse

Faget vårt endrer seg raskere enn noen gang.
Bli med oss på å styre utviklingen!

Uansett hva dine ambisjoner er, skal vi hjelpe deg videre. Specsavers er verdens største privateide optikerkjede med 85 butikker i Norge. Vi gir deg mulighetene du trenger for utvikling, både for deg som ønsker å jobbe som optiker og deg som ønsker å bli partner.

Jobb for oss i Alta, Tromsø, Stokmarknes, Haugesund, Knarvik, Ulset, Kvadrat (Sandnes), Sogndal, Mo i Rana, Førde, Ørsta, Kristiansund, Molde, Orkanger, Tiller, Lade, Trondheim, Gjøvik, Sandvika, Oppsal, Sandaker, Lambertseter, Lillestrøm, Fredrikstad, Sørlandssenteret.

Ta kontakt med Jennifer Eriksson på jennifer.eriksson@specsavers.com for mer informasjon.

Er du optiker med ambisjoner om å eie din egen butikk?

Nå er det muligheter for partnerskap flere steder i landet.

Ta kontakt med Petter Holt på petter.holt@specsavers.com for mer informasjon.

 join.specsavers.com/no

Specsavers

Når du trives på jobb - får kundene de beste opplevelsene

I Brilleland er din mening viktig. Vi lytter til våre optikere, har gode oppfølgingsamtaler og årlig tilfredshetsundersøkelse for å sikre at du har det bra på jobb. Sammen lager vi de beste kundeopplevelsene. Vårt fokus er hele tiden å skape den beste arbeidsplassen for deg og gi deg den utviklingen og mulighetene du ønsker.

Scan med mobilkamera
for å se våre ledige
stillinger

Kontakt gjerne Karianne H Nossen
for en samtale og for å høre mer
om mulighetene hos oss.

 90 68 78 79

 khn@synoptik.no

www.brilleland.no/jobb

Krogh Optikk søker optikere

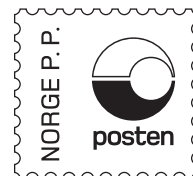
Er du min nye kollega?

Søk her:

Krogh Optikk
se forskjellen

Returadresse:
Norges Optikerforbund
Øvre Slottsgate 18/20
0157 OSLO

GO BEYOND WITH THE MOST COMPLETE^{*} LENS

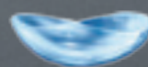
NYHET

Oppdag den komplette linsen som har alt. Bausch + Lomb ULTRA® ONE DAY er den eneste kontaktlinse som kombinerer høy Dk/t, lav modulus, UV-blokkering og HD-optikk med banebrytende fuktighets- og komfortteknologier for å fremme et sunt miljø på øyeoverflaten.*

Avansert MoistureSeal®-teknologi holder best på fuktigheten etter 16 timer sammenlignet med ledende endagslinser i silikonhydrogel.^{2**}

ComfortFeel-teknologi frigjør ingredienser som gir komfort og fremmer god øyehelse, og som er utformet for å beskytte, styrke og stabilisere tårefilmen.³ Ta dine kunder og praksisen din skritt et videre med Bausch + Lomb ULTRA® ONE DAY.

Live the ULTRA Life.

BAUSCH + LOMB

* Kontaktlinse Bausch + Lomb ULTRA® ONE DAY er de eneste av sitt slag som tilbyr et komplett fukt + komfortsystem med Advanced MoistureSeal® og ComfortFeel-teknikk, samt høy Dk/t, lav modulus, UV-beskyttelse og HD-optikk. Kontaktlinse Bausch + Lomb ULTRA® ONE DAY fremmer øyehelse gjennom det komplette systemet som støtter en helsefremmende miljø på øyets overflate, beholder helsefremmende stoffer i 16 timer og gir en høy oksygentilførsel (Dk/t=134).^{1,2,3,4}

** vs. Dailies Total1® og Acuvue® Oasys 1-Day

Referanser: 1. REF-KAL-0035-Crystal Competitive Grid packaging solutions with sources; 2. Schaefer, J., Steffen, R., Reindel, W. A clinical assessment of dehydration resistance for a novel silicone hydrogel lens and six silicone hydrogel daily disposable lenses. Poster presented at AAO, October 2020; 3. Rath, M. Ocular surface homeostasis and contact lens design. February 2021; 4. Data on file. Product Performance Evaluation of a Novel Silicone Hydrogel Contact Lens: kalfitcon A Daily Disposable Contact Lenses - Summary of kalfitcon A Patient Comfort and Vision Outcomes for Patients Who Wore Lenses for 16 or More Hours Per Day. Bausch & Lomb Incorporated, Rochester, NY, 2021. UV-absorberende kontaktlinser ersätter INTE skyddande UV-absorberande glasögon, som UV-absorberande skidglasögon eller solglasögon, eftersom de INTE täcker hela ögat och omgivande område. Du bör fortsätta att använda glasögon med UV-skydd enligt anvisningarna. ©2021 Bausch & Lomb Incorporated UOD/NO/2112/0179.